

NORDRE LAND
KOMMUNE

Handlings- og økonomiplan 2020- 2023 med budsjett 2020

Nordre Land kommune

Innhold

1. Innledning	3
2. Kommuneplanens handlingsdel	5
2.1 Næringsutvikling og turisme	6
2.2 Oppvekst og utdanning	9
2.3 Helse, omsorg og velferd	11
2.4 Klima, miljø og areal.....	13
2.5 Bolig og nærmiljø	17
2.6 Kultur og frivillighet.....	19
2.7 Kommunen som organisasjon.....	21
3. Økonomiplan 2020-2023	23
3.1 Innledning	23
3.2 Ståstedsanalyse.....	24
3.3 Sentrale føringer	32
3.4 Økonomiske mål	34
3.5 Budsjett 2020	37
3.6 Investeringsprogram 2020-2023.....	47
4. Økonomiplan 2020-2023 med budsjett 2020 i tall	54
4.1 Bevilgningsoversikt – drift.....	54
4.2 Bevilgningsoversikt drift B-skjema (1B)	55
4.3 Bevilgningsoversikt – investering.....	55
4.4 Bevilgningsoversikt investering B-skjema (2B)	56
4.5 Økonomisk oversikt drift	57
4.6 Oversikt over gjeld og vesentlige forpliktelser.....	58
5. Gebyr og betalingssetser 2020	59

1. Innledning

En sunn kommuneøkonomi er en forutsetning for god og framtidsrettet tjenesteproduksjon. En sunn kommuneøkonomi krever at forholdet mellom inntekter og driftskostnader og investeringer er bærekraftig over tid.

Det er tre momenter knyttet til kommunens inntekter som i denne økonomiplanen bør vies oppmerksomhet. Det første er innbyggertilskuddet som er en vesentlig komponent på inntektssiden. Det var en betydelig nedgang i antall innbyggere i 2018, i 2019 er det så langt stabilt. I denne økonomiplanen er det budsjettert med stabil utvikling. Små endringer i antall innbyggere gir relativt store utslag for kommunen vår, en aktiv politikk for arbeid og bosetting er nødvendig for å opprettholde disse inntektene. Det andre momentet er endringer i eiendomsskatten. For innbyggerne i Nordre Land kommune vil det ikke merkes endringer av betydning, da endringen kun er en marginal reduksjon. For kommunen derimot betyr endringene at den inntektsreserven kommunen har hatt i eiendomskatt til nå, nesten er brukt opp. Det tredje momentet, som skaper en risiko for framtiden, er forslag til endringer i kraftinntektene. Nordre Land kommune har, som følge av å være vertskommune for vannkraftutbygging, over 35 millioner kroner i inntekter knyttet til kraftproduksjon. Gjennom avtaler og lovverk har vi hatt en trygg inntekt som kompensasjon for at vi har gitt avkall på urørt natur, disse inntektene står nå i spill.

På kostnadssiden er det noen langsiktige utviklingstrekk som gjør at vi også i denne økonomiplanen må omprioritere ressursbruken. Rettigheter til å motta kommunale tjenester styrkes gjennom lovverk. Gjennom statsbudsjettet reduserer staten nok en gang sin andel av kostnaden til ressurskrevende tjenester fordi kostnaden har utviklet seg mye over tid, men den største andelen av disse kostnadene, og av kostnadsveksten, bærer kommunen. Det vil i praksis føre til at det blir mindre å fordele til fellestjenestene. Ett annet generelt utviklingstrekk er at flere oppgaver og større ansvar for behandling av pasienter overføres til kommunene, kombinert med at befolkningen blir eldre og flere har behov for tjenester. I tillegg vil kommunens kostnader til pensjon og til å betjene avdrag på lån bidra til behov for omprioriteringer.

Den kommunale tjenesteytingen er i større grad preget av samhandling på tvers av tjenesteområdene. Det er en positiv utvikling som bidrar til høyere kvalitet på tjenesteytingen. Kommunen har valgt å endre sin organisering for i enda større grad å tilrettelegge for å styrke samhandlingen. For barn og unge har kommunen tatt i bruk nye metoder for å sikre rett tjenester til rett tid, koordinert mellom ulike instanser. Dette arbeidet skal videreføres og forsterkes i økonomiplanperioden, og som pilotkommune for programfinansiering av arbeidet med innbyggere mellom 0 og 24 år, vil kommunen både bidra til læring og tilegne seg kunnskap som styrker satsingen på barn og unge og deres familier.

Kostnadene til barnevern gir grunn til bekymring. Kommunen skiller seg markant ut på administrasjonskostnader til barnevern. Det ble avdekket en vesentlig matematisk feil i den opprinnelige fordelingsnøkkelen for Gjøvik og Land barnevern. Det har vært en krevende oppstart både med hensyn til å etablere tverrfaglige samhandlingsarenaer og med felles forståelse for hva som er avtalt og hva som er en rimelig kostnadsfordeling. Vertskommunen har siden oppstart oppbemannet tjenesten med over sju stillinger, og det er heller ikke i år levert budsjett fra vertskommunen. Det er i budsjettperioden lagt inn en betydelig styrking av

ressurser til barnevern, og arbeidet knyttet til samhandling og påvirkning av styring vil ha høy prioritet fra Nordre Land kommune.

Kommunen har full barnehagedekning og engasjerte ansatte som aktivt arbeider med kompetansehevende tiltak som kommer barna til gode. Endringer i behov blant barn i barnehagen er hensyntatt i budsjettet. Vi vil jobbe videre med et forslag til framtidig barnehagestruktur. Målet for dette arbeidet er å styrke laget rundt barnet på en ressurseffektiv måte, og imøtekomme tiltak som stortingsmeldinger legger som føringer for kommunal barnehagedrift.

Det er lagt til grunn at kommunen får anledning til å bosette 10 nye flyktninger hvert år i planperioden. Dette vil allikevel være en stor nedgang i fra årene som ble omtalt som flyktningkrise. Både inntekter og kostnader er tilpasset disse endringene. Det vil i løpet av første kvartal 2020 bli lagt fram en sak for kommunestyret med vurdering og tilrådning av fremtidig organisering av tjenestene som i dag leveres fra Nordre Land Læringscenter.

Innenfor grunnskolen jobbes det målrettet for å implementere ny lærerplan med felles tiltak i Nordre Land skolen, der elevene tas med på råd gjennom ekspertutvalg. Ved å ta i bruk digitale verktøy endres den pedagogiske hverdagen. Gjennom dialog med foreldre og kurs og samlinger for ansatte, har skolen endret sin praksis og samlet viser Nordre Land kommune vei i dette arbeidet. Styrkingen videreføres i planperioden. Også styrking av leseferdigheter for 1. – 4. trinn har vist resultater. Fra statsbudsjettet ble det redusert med en halv million kroner til dette arbeidet. Nordre Land kommune har i økonomiplanen kompensert dette fullt ut og lagt opp til en ytterligere styrking av dette arbeidet. Satsing på de unge vurderes som en svært viktig forebyggende strategi for kommunen vår. Videre er det lagt opp til en storstilt satsning på barn og ungdom ved at Torpa barne- og ungdomsskole skal rehabiliteres i perioden 2020 – 2021.

Nordre Land kommune yter tjenester av høy kvalitet og med god ressurs-utnyttelse til innbyggere med behov for helse- og omsorgstjenester. Det er likevel slik at svingninger gjennom året fører til slitasje for de ansatte og til høyere risiko for avvik i tjenesteytingen. Det er derfor lagt inn igjen ressurser beregnet til ca. tre måneders virkning for å kunne gjenåpne flere sengeplasser med mål om å redusere denne risikoen noe.

Kommunen var tidlig ute med satsing på velferdsteknologi og hverdagsrehabilitering og har gjennom dette bidratt til å håndtere vekst i antall innbyggere med behov for hjelp fra tjenestene. Det er funnet rom for å finansiere ny velferdsteknologi i økonomiplanperioden. Forsterket skjermet enhet står ferdig på nyåret 2020. Avdelingen blir bemannet med tverrfaglig kompetanse, og det blir mulig for omliggende kommuner å kjøpe 1-3 plasser da det statistisk er behov for en til to slike plasser i vår kommune alene. Satsingen på aktiviteter og livsglede er av stor betydning for innbyggere i Nordre Land kommune, arbeidet skaper engasjement og stolthet for kommunen vår.

Nordre Land spiller en viktig rolle i å utvikle lokalsamfunnet. I den nye organiseringen for kommunen er det opprettet en ny avdeling for samfunnsutvikling og drift. Både kultur, planarbeid og næringsutvikling skal arbeide enda tettere sammen for å bidra til kraftfull og retningsvisende utvikling.

Nordre Land er en kulturkommune, med bredt og godt utvalg av tilbud for alle aldersgrupper. Dette er viktig forebyggende arbeid som i all vesentlig grad videreføres i budsjettplanperioden.

Satsingen på næring, bredbåndsutbygging og utvikling i Synnfjellet videreføres i denne økonomiplanperioden. Reguleringsplaner og utbyggingsavtaler står for tur og aktiviteten er høy, både i kommunens avdelinger og for utbyggere og næringsdrivere. Overtakelsen av vann og avløpsanlegg i Synnfjellet krevde store arbeidsressurser i 2019. Samlet har det høye aktivitetsnivået forsinket planarbeidet for de mer sentrumsnære arealene. Dette vil kommunen arbeide aktivt med i kommende planperiode. Kommunestyret skal i løpet av 2020 vedta en ny planstrategi, det er antatt at arbeidet med klima og energiplan vil få økt oppmerksomhet og kommunens administrasjon er allerede i gang med å legge til rette for disse prosessene.

Satsingene vil komme innbyggerne i Nordre Land kommune til gode, og det legger grunnlag for boattraktivitet og nye arbeidsplasser som bidrar til styrking av framtidige inntekter til kommunen.

2. Kommuneplanens handlingsdel

I følge Plan- og bygningsloven skal det utarbeides en handlingsdel knyttet til kommuneplanens samfunnsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig. Handlingsdelen er en mer konkret beskrivelse av hvordan mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp i fireårsperioden, og den omhandler i første rekke kommunen og de kommunale sektorer som er underlagt kommunestyret.

Kommunestyret i Nordre Land vedtok ny samfunnsdel til kommuneplanen i februar 2018. Det er viktig at innholdet i handlingsdelen er nært knyttet opp til samfunnsplanen for å holde de vedtatt målene og strategiene fra den overordnede planen varme og aktuelle. På den måte vil samfunnsdelen bli den overordnede ledetråden i arbeidet i kommune. Ved å løfte fram de målsetningen og det vi ønsker å oppnå som ble prioritert som de viktigste områdene de neste årene, blir vi påminnet de overordnede målene om hvor Nordre Land-samfunnet skal bevege seg også den neste fireårs-perioden. Kommuneplanens handlingsdel skisserer også de strategiene som skal følges for å kunne nå målene. Disse strategiene er viktige verktøy i arbeidet med virksomhetsplaner og planer på det enkelte tjenesteområdet, for at Nordre Land kommune sammen skal jobbe mot de langsiktige målene som er skisser i samfunnsdelen.

Nytt i handlingsdelen for 2020-2023 er en konkretisering og synliggjøring av de satsninger og tiltak som skal iverksettes i tjenesteområdene i denne planperioden for å nå de litt mer lagsiktige og overordnede punktene under «Dette må gjøres».

For å sikre en god sammenheng i planene og bidra til at kommuneplanens samfunnsdel blir den ledestjernen som den skal være, vil rapporteringen på «Slik ser vi om vi er på rett vei» komme i årsmeldingen.

Overordnet visjon og mål for Nordre Land kommune:

Visjon

Ekte landsbyliv og levende grender

Overordna mål

Livskvalitet og bærekraftig utvikling

Livskvalitet i Nordre Land handler om å ha et godt liv; både det å ha et aktivt liv, å kunne realisere seg selv i arbeid og fritid, og å kunne oppleve en god helsetilstand og personlig trygghet.

Bærekraftig utvikling i Nordre Land handler om å styre utviklingen slik at vi ivaretar våre behov i dag, uten at det reduserer mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. En utvikling og vekst som tillater at tilgjengelige ressurser kan brukes i dag, men med et langsiktig perspektiv til grunn.

De overordna målene om **livskvalitet og bærekraftig utvikling** skal ligge til grunn for all virksomhet i kommunen, og i utviklingen av samfunnet. Den samlede innsatsen innenfor de utvalgte samfunnsområdene, vil avgjøre om overordna mål, og mål innenfor samfunnsområdene oppnås.

Utvalgte samfunnsområder i Nordre Land:

- Næringsutvikling og turisme
- Oppvekst og utdanning
- Helse, omsorg og velferd
- Klima, miljø og areal
- Bolig og nærmiljø
- Kultur og frivillighet

2.1 Næringsutvikling og turisme

Næringslivet i kommunen er variert, og både industri, transport, handel og landbruk er viktige næringer. Kommunen tilhører Gjøvikregionen som bo- og arbeidsmarkedsregion, men også Lillehammer og Valdres er viktige regioner for kommunen. Næringslivet har, målt i antall arbeidsplasser, opplevd stabilitet de siste årene. Nyetableringer og gründere er mangelvare.

Handelsnæringen har generelt opplevd en utflating i omsetningen og landbruksnæringen er inne i en vedvarende omstilling. Handelsnæringen som resultat av endrede vaner, med bl.a. økt netthandel og landbruket som resultat av rasjonalisering og effektivisering.

Oppland fylkeskommune har i regional plan for byer og tettsteder (2016), klassifisert Dokka som områdesenter. Landsbyen Dokka har gjennom arbeid med stedsutvikling og prosjektarbeid blitt en landsby kjent for en aktiv kultur- og handelsvirksomhet med Landsbymarked, Landsbyfest og Landsbykonferanse. Landsbyen skaper identitet og vil stå sentralt i videre utviklingsarbeid. Det vil være viktig å videreutvikle Landsbytankegangen og jobbe aktivt med bolyst og omdømmebygging.

Bioøkonomi er en spennende satsing for Nordre Land. Skog og biologisk materiale fra landbruket, naturgrunnlaget med utmarksressurser og rekreasjonsprodukter gir oss muligheter til å ta del i det grønne skiftet og utvikle ny næring. Kommunen har store arealer som er attraktive for grønt reiseliv/bærekraftig turisme. Det er behov for utvikling av løsninger og produkter til denne sektoren, basert på kortreiste og biologiske fornybare ressurser der dette er mulig.

Effektivt bredbånd er en vesentlig forutsetning i alle næringer. Dette er en infrastruktur som må være på plass ift næringsutvikling og etableringer. Det må samarbeides med aktører innen bransjen, og sammen legge premisser for videre utbygging. Det må også legges et press på de som gir ut midler på området for å få en fortgang i utbyggingen.

Veger med god standard er en viktig forutsetning for næringslivet, både når det gjelder varetransport og persontransport, og god tilgjengelighet til opplevelser og hytteområder. Kommunen er et kollektivknutepunkt, med øst/vest forbindelse, og har en stor transportnæring.

Kompetanse og rekruttering – tilgang på god kompetanse og videreutvikling av eksisterende er vesentlig for utvikling i alle næringer. Kommunen ligger lavt på både utdanningsnivå og «kompetansearbeidsplasser». For å øke bevissthet hos unge om deres muligheter i lokalt næringsliv, og rekruttering generelt, er et tett samarbeid mellom skole, næringsliv og lokalsamfunn viktig. Samarbeid mellom næringslivet Dokka videregående skole, Høyskolen Innlandet, NTNU Gjøvik og andre utdanningsinstitusjoner i vårt distrikt blir viktig framover. Automatisering og digitalisering vil gjøre at mange arbeidsplasser vil få nye kompetansekrav. Omstilling og digital kompetanse er stikkord.

Synnfjellet har stort potensial for utvikling og det er gode muligheter for økt verdiskaping knyttet til reiselivsnæring i hele kommunen. Hytter, camping og våre naturkvaliteter gir muligheter for næringsutvikling.

For deler av næringslivet er det også viktig med bedre tilgang på areal. Kommunens overordnede ambisjon er å utvikle og legge til rette for et vekstkraftig næringsliv med høy verdiskaping. Nordre Land skal utvikle seg til en enda mer næringsvennlig kommune. Kjennetegn på dette er bl.a. å legge til rette for næringsutvikling gjennom positiv holdning til utviklingstiltak, kort saksbehandlingstid, oppdaterte arealplaner og gode støtteordninger.

2.1.1 Slik vil vi ha det

- Økt verdiskaping og flere arbeidsplasser.
- Landsbyen Dokka skal utvikles videre som et attraktivt og levende handelssentrum.
- Fortsatt høy produksjonen fra biobaserte næringer
- Et godt tilrettelagt utviklingsmiljø for etablering av biobasert næringsliv
- En bærekraftig hytte- og destinasjonsutvikling

2.1.2 Dette må gjøres 2020 - 2023

Støtte videreutvikling av kommunens eksisterende bedrifter, blant annet innenfor næringer der kommunen har fortrinn; skog, landbruk og tre, industribedrifter innen metallbearbeiding, interiører, betong og bedrifter i entreprenørbransjen og transportbransjen.

- Bruke næringsfond til å få realisert gode prosjekter i bedriftene. Landsbyen Næringshage og Land Utvikling er viktige pådrivere i dette arbeidet.

Bidra til godt samarbeid mellom skole og næringsliv.

- Dette gjøres blant annet ved godt samarbeide med Ungt Entreprenørskap Oppland, samt utplassering av elever fra studiespesialisering på Dokka Videregående skole.

Bidra til arenaer for kompetanseutvikling i næringslivet og økt samhandling mellom bedrifter som kan ha synergieffekter av samarbeid.

- Dette gjøres gjennom bedriftsfrokoster, møter i Land Bedriftsklynge, nettverkssamlinger samt ved å koble bedrifter direkte.

Bidra til samarbeid mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

- Vi trekker inn NTNU og andre aktuelle aktører inn i bedriftsnettverket ved behov.

Stimulere til nyskaping og etablerervirksomhet, gjennom veiledning og kompetansemegling, å støtte opp om Landsbyen Næringshage, forvalte Næringsfond og andre støtteordninger og samarbeid med Gjøvikregionen Utvikling.

- Dette følges opp kontinuerlig av næringsapparatet i kommunen, Landsbyen Næringshage og Land Utvikling.
- Sammen med næringslivet utvikle en etableringspakke for å stimulere til tilflytting og sikre nødvendig arbeidskraft med rett kompetanse.

Støtte opp om utviklingstiltak, markedsføring og profilering som er viktig for å fremme Land som reiselivsdestinasjon. Samt å støtte opp om videreutviklingen av arrangementer både i Synnfjellet, ellers i kommunen. Legge til rette for at den enkelte hytte blir bruke flere døgn i året.

- Aktiv markedsføring av Nordre Land som bo- og næringskommune.
- Land Utvikling, Landsbylauget og næringslivet som f.eks. Dokka Camping er viktige i dette arbeidet. Spesielt interessant blir prosjektet reisemålsutvikling for Synnfjell som gjøres i samarbeid med Norsk Turistutvikling.

Utvikle et samarbeid med kompetansemiljøer som NTNU, Raufossmiljøet, og andre viktige aktører, som kan bistå bedrifter i Nordre Land i sitt utviklingsarbeid.

- Gjøvikregionen Utvikling i samarbeid med kommunens næringsrådgivere, Landsbyen Næringshage og Land Utvikling bistår bedriftene med å opprette kontakt mot de aktuelle miljøene.

Sikre tilgang på tilstrekkelig og varierte næringsarealer.

- Det jobbes med å ferdigstille områdereguleringsplanen Dokka vest. I tillegg støtter vi opp om private reg.planer som legger til rette for næringsarealer.

Fokus på grønn utvikling innen reiseliv og andre næringer der det er naturlig.

2.2 Oppvekst og utdanning

Det er viktig å sikre at alle barn og unge gis likeverdige tilbud og utviklingsmuligheter uavhengig av sosial bakgrunn. Barn og ungdom har særskilte behov, interesser og rettigheter og deres synspunkter må bli tatt på alvor.

Barn og unges oppvekst er først og fremst familiens ansvar, men mange i samfunnet har et medansvar: nærmiljø, barnehage, skole, velferdstjenester i kommunen og frivillige organisasjoner. Et godt samspill mellom disse aktørene er nødvendig for å sikre et godt oppvekstmiljø. Kommunen har gjennom sine velferdstilbud og opplæringsinstitusjoner et stort medansvar i å bidra til at barn og unge blir bedre rustet til å håndtere livene sine her og nå og i framtida. Dette krever en solid kommunal organisasjon, som samarbeider tett og tverrfaglig med barn, unge og deres foresatte, slik at barn og unge blir møtt som hele mennesker.

Barnehagene har et stort fokus på anerkjennende voksne i møte med barn, og brukerundersøkelsen viser at foresatte er godt fornøyde. Elevundersøkelsen viser at elevene i Nordre Land trives på skolen og opplever støtte fra lærerne sine. Skolene har fortsatt en vei å gå for å oppnå de læringsresultatene vi mener vi bør kunne ha i vår kommune. Barnehage og skole har over flere år arbeidet med pedagogiske utviklingsplaner, og vi forventer å se en bedring i resultatene over de neste årene.

2.2.1 Slik vil vi ha det

- Et godt oppvekstmiljø og gode utviklingsmuligheter for alle barn og unge.
- En barnehage og skole som ser det enkelte barns muligheter, slik at de rustes til å mestre livet sitt.
- Læringsresultater på linje med landsgjennomsnittet.
- Flest mulig skal kunne fullføre en videregående opplæring på hjemstedet.

2.2.2 Dette må gjøres 2020 - 2023

Styrke det tverrfaglige samarbeidet for å sikre kvalitet, utvikling og riktig kompetanse i alle tjenester.

- Innføring av BTI og digital stafettlogg
- Omorganisering av tverrfaglig samhandling 0-24
- Felles ledermøter på tvers av tjenester som jobber med barn og unge
- Videreutvikle tverrfaglig kompetanseteam 0-24
- Veiledning av ledere og personalgrupper
- Utvikle kompetanseplan og sette kompetanseheving i system for avdeling for tjenesteutvikling 0-24

Utvikle samarbeidet med foresatte.

- Sikre tidlig og god involvering av foresatte ved undring og bekymring gjennom BTI
- Styrke ansattes kompetanse i «hvordan er jeg i møte med andre»
- Felles maler og veiledninger for vanskelige møter
- Dialogbaserte foreldremøter, unngå enveiskommunikasjon
- Sikre at vi snakker med og ikke til foreldre – anerkjenne foresatte som viktige ressurser for sine barn

Styrke leken som læringsarena.

- Heve ansatte i barnehagen sin kompetanse på hvordan bruke lek for læring og utvikling, en videreføring av språkkommune-prosjektet

Skape motivasjon og mestring gjennom praktisk, variert og relevant opplæring.

- Alle lærere skal delta på fagkursrekke med HINN i fagfornyelsen 2020 hvor tverrfaglighet og dybdelæring skal bidra til motivasjon og mestring
- Dialogkonferanser for ledelse og plangrupper i skole i samarbeid med Gjøvikregionen
- Digitaliseringen med innføring av Ipad 1.-7.trinn er et viktig ledd i dette arbeidet

Sikre trygge og gode læringsmiljøer i barnehage og skole.

- Heve ansattes kompetanse i hvordan bygge trygge og inkluderende miljøer
- Foreldreinvolvering i form av dialog og temamøter
- Ansatte i 0-24 skal ha en helhetlig og uttalt tilnærming til hva som skaper inkludering
- Kompetanseteam 0-24 skal bidra med gruppebasert veiledning i personalet
- Avklare grensegangen mellom kompetanseteam/PPT og helsesykepleiertjenesten

Legge til rette for fysisk aktivitet i barnehage og skole, gjennom et variert fritidstilbud.

- Undersøke hvordan frivillige lag og foreninger og barnehage, skole/SFO kan samarbeide for økt fysisk aktivitet blant barn og unge. Forprosjekt.

Styrke funksjonell bruk av digitale verktøy.

- Ipad med opplæring til alle ansatte i barnehage

- Ipad med opplæring til alle lærere og elever 1.-7.trinn
- PC 1:1 på ungdomstrinnet
- Digitalisering på læringscenteret. Kartlegging og mulighetsanalyse
- Videreføre digitalisering i skole for hele 0-24
- Sikre samordning og integrasjoner mellom ulike fagsystemer
- Innføring av BTI og stafettlogg

Styrke samarbeidet mellom Nordre Land kommune og fylkeskommunen med hensyn til opplæringsstilbudet på Dokka videregående skole.

- Fagsamlinger for lærere på ungdomstrinnet og videregående
- Samarbeide om fagfornyelsen der det er hensiktsmessig
- Overgangsår – samarbeidsprosjekt mellom læringscenteret og Dokka videregående skole fortsetter
- Tilby læreplasser innen flere fagområder og god oppfølging av lærlinger i kommunen.

2.3 Helse, omsorg og velferd

Fremtidens hovedutfordringer er knyttet til vekst i antall brukere, og at flere har komplekse sykdomsbilder. Dette gir behov for sammensatte og koordinerte tjenester som krever faglig kompetanse, og et helhetlig livsløpsperspektiv på tjenestetilbudet. En bred folkehelsesatsing er et bidrag til å sikre livskvalitet og gode liv for innbyggerne, og enkeltpersoner må i framtiden ta større ansvar for egen helse. Tjenestene skal stimulere mottakerens egne ressurser og mestring.

Kommunen har flere utfordringer knyttet til innbyggernes helse i alle aldre, og erfarer en generell økning i forventninger fra både brukere og pårørende i forhold til hva som er kommunale oppgaver. Det er stadig flere yngre med redusert boevne, og flere både yngre og eldre, har psykiske problemer som utløser behov for tjenester. En økt andel brukere har også dårligere nettverk enn tidligere, samtidig som det er en generell reduksjon i frivillige omsorgsytere.

Samtidig med økt behov for helsetjenester i yngre aldersgrupper, øker andelen eldre. Dette vil skje parallelt med at andelen i yrkesaktiv alder synker, og det blir færre potensielle helsearbeidere. Konsekvensene av en økt levealder er ikke opplagte, hverken for samfunnet som helhet eller for enkeltindividene det angår. En kan anta at det kan medføre flere år med sykdommer, men at det ser ut til at en klarer seg bedre med sykdommen enn tidligere. Det kan henge sammen med bedre medisinsk behandling, bedre fysiske omgivelser og teknologi som legger til rette for å klare seg selv.

Kommunes tjenester har vært i kontinuerlig vekst i flere tiår. Denne veksten må organiseres og i større grad utvikles tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats og rehabilitering framfor å heve terskelen for å få hjelp. For å utløse ressurser på tvers av og utenfor kommuneorganisasjonen må det ses med nye øyne på hva en tjeneste skal være, og hvem som skal være med å skape den.

Nordre Land har en del større utfordringer enn sammenlignbare kommuner når det handler om barn med tiltak i barnevernet. Det overordna målet om «Livskvalitet» skal ikke minst

gjelde de yngste, og derfor må det forebyggende fokuset i samarbeidet mellom ulike tjenester prioriteres.

Nordre Land har relativt få langtids sosialklienter, og lav arbeidsledighet. Innsatsen innenfor aktivisering av unge sosialklienter, og andre i risikogrupper for å falle ut av et fremtidig arbeidsliv har høy prioritet.

Flyktninger som blir og er bosatt i Nordre Land gis et godt tilbud om både språkopplæring og innføring i det norske samfunnet, i tråd med lovens krav. Språk er nøkkelen til integrering og arbeid.

2.3.1 Slik vil vi ha det

- Innbyggere i alle livsfaser opplever god helse og trygghet i et aktivt og sosialt liv der barn og unge vokser opp med trygghet og omsorg.
- En god folkehelse med fokus på tidlig innsats, forebygging, og mestring i alle aldersgrupper.
- Økt sysselsetting og reduksjon i antallet uføretrygdede.

2.3.2 Dette må gjøres 2020 - 2023

Sikre god kapasitet og kvalitet i tjenesten, og utvikle nødvendige behandlingsplasser.

- Videre satsning innen kompetanseheving gjennom e-læring, etter- og videreutdanning, praktiske øvelser i sykepleieprosedyrer, regionalt kompetansesamarbeid (ReKs) og Kompetansebroen (samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene).
- For å opprettholde den høye andelen fagutdannede må tjenestene fortsette å legge til rette for grunnutdanninger og videreutdanninger.
- Evaluere og eventuelt videreutvikle ressursenheten.
- Viderutvikle fagteamet med fagansvarlige for å sikre kontinuitet og oppfølging i tjenestene.
- Videre systematisk arbeid med bemanning- og kompetanseplanser i alle avdelinger.
- Oppstart og drift av forsterket skjermet enhet for mennesker med behov for forsterkede tjenester. Avdelingen er planlagt ferdigstilt tidlig i 2020.
- Følge opp handlingsdelen i plan for habilitering og rehabilitering.

Utvikle og ta i bruk nye løsninger som bidrar til at alle kan bo i eget hjem så lenge som mulig.

- Videreutvikle velferdsteknologiske løsninger i intistusjon, og i løpet av 2020 skal velferdsteknologiske løsninger være en del av kommunes helsetjeneste tilbud til hjemmeboende.
- Tjenesten hverdagsrehabilitering ses i sammenheng med velferdsteknologi under prosjektkoordinatorstillingens ansvar.
- Videre satsning på teambaserte tjenester med fokus på tidlig innsats og mestring for hjemmeboende.

Tilrettelegge for varierte boformer, som sikrer trygghet og sosial aktivitet.

- Delta aktivt i forprosjektet Boligsosial plan med god brukermedvirkning ved at Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, Ungdomsrådet og Eldrerådet har en representant i prosjektgruppa.

Legge til rette for økte muligheter for sysselsetting av grupper som har vanskelig med å komme inn i ordinært arbeidsliv.

- I planperioden skal vi videreutvikle tjenesten i tilknytning til sysselsettingen og ASVO, samt opprette andre relevante tiltak i kommunal regi som kan være et godt «springbrett» ut i et ordinært arbeidsliv. Spesielt bør det være fokus på hva mer kommunen kan gjøre for innvandrere som ofte har ekstra utfordringer knyttet til språk/språkutvikling.

Samarbeide på tvers av fag og avdelinger, og med pårørende og frivilligheten for å skape en god oppvekst og et godt liv for flest mulig.

- Tjenesteområdene Helse og omsorg og Velferd ønsker å videreutvikle det gode samarbeidet med pårørende og frivilligheten i tråd med nasjonale føringer. Brukerråd innenfor miljøarbeidertjenesten etableres, erfaringer deles, for å eventuelt opprette tilsvarende i andre tjenester i Helse og omsorg.

2.4 Klima, miljø og areal

Målet om en bærekraftig utvikling handler blant annet om å bremse de pågående klimaendringene og bli et lavutslippssamfunn. For Nordre Land er det veitrafikk og landbruket som utgjør størsteparten av utslippene. Nordre Land er imidlertid en stor skogkommune som også bidrar til at det bindes opp store mengder CO₂. Kommunen kan både være en pådriver for gode energi- og klimatiltak hos private, og selv gå foran som et godt eksempel. Skogkultur, bruk av biomasse og muligheter for økt bruk av tre i bygg er muligheter som Nordre Land kan utnytte. Kommunen skal revidere klima- og energiplanen for å konkretisere utfordringer og tiltak innen dette området

Tilpasning og hensyn til endringer i klimaet er viktig i forbindelse med arealplanlegging og utbygging. Nordre Land har mange bratte dalsider hvor det kan oppstå flom i mindre vassdrag i forbindelse med kraftige nedbør. Kommunen trenger mer kunnskap og økt fokus på dette temaet fremover. Manglende hensyn kan få store samfunnsmessige konsekvenser i form av ødelagt infrastruktur og skade på eiendommer.

Avløp fra bl.a. hytter og avrenning fra landbruket vil kunne øke belastningen på vassdragene. God planlegging av avløpsløsninger og overvåkning av vassdragene vil være viktig de neste årene. Veiledning av gårdbrukere likeså. Målene i vannforvaltningsplanene til Vannområde Randsfjorden, og om god økologisk balanse må ligge til grunn. Kommunen har også en viktig rolle i oppfølgingen av regionalt miljøprogram i Oppland. Bevaring av større sammenhengende naturområder er et av de viktigste tiltakene for å ta vare på naturmangfoldet.

Kommuneplanens arealdel og kommunedelplanene i Synnfjellet er nylig revidert. Gjennom disse planene gir kommunen føringer for lokalisering av blant annet boliger, handel, næringsvirksomhet og fritidsbebyggelse de neste årene. De overordna arealplanene gir et godt grunnlag for videre detaljplanlegging både i Landsbyen, og i fjellet. En viktig strategi for Nordre Land kommune er å alltid ha arealplaner som møter samfunnets behov.

Dokka er et viktig kollektivknutepunkt i Oppland. For å stimulere til miljøvennlig transport og tilby innbyggerne et godt reisetilbud, bør Nordre Land kommune legge til rette for kollektivtransporten og være en pådriver for at denne opprettholdes og videreutvikles. Samtidig må man erkjenne at biltransport er viktig i distriktet og at dette betinger at standarden på fylkesvegene heves. Her kan kommunen også være en pådriver

2.4.1 Slik vil vi ha det

- Ren luft og rene vassdrag med god økologisk tilstand.
- En arealbruk som sikrer et attraktivt lokalsamfunn og bærekraft på sikt.
- Bidra til at nasjonale og internasjonale klimamål kan nås.
- Bygg med fornybare materialer, og bruk av fornybar energi.

2.4.2 Dette må gjøres 2020 – 2023

Redusere unødvendig transport av varer og tjenester ved å i størst mulig grad bruke lokale tilbydere.

Redusere klimagassutslippene fra kommunens virksomhet.

- Kjøper bioenergi til primærfyringskilde på flere store kommunale bygg.
- Har påbegynt overgang til elektriske kjøretøy i kommunal virksomhet.
- Leter fortrinnsvis etter løsninger til å bygge nye bygg i massivt tre.
- Gratis utleie av el-sykler på Rådhuset

Redusere forurensende utslipp fra avløpsanlegg, landbruk og andre kilder.

- Klimagassutslipp: Utarbeiding av en klima og energiplan må prioriteres opp mot andre planbehov. Tiltak må innarbeides i planen.
- Forurensing:
 - Fortsette arbeidet med kontroll av spredte avløpsanlegg.
 - Flest mulig i randsonene til dagens offentlige ledningsnett skal kobles til offentlig vann og avløpsnett.
 - Ha god kvalitet på de offentlige vann og avløpsanleggene
 - Dokka RA renoveres og det medfører mindre forurensning av ytre miljø og bedre gjenvinning av energi med følgende tiltak:
 - Biologisk rensetrinn.
 - Lukt fjerning
 - Nye ventilasjonsaggregater og varmegjenvinning fra utløpsvannet.
 - Ha fokus på gjødselhåndtering i landbruket

Legge føringer for bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme, med fornybare og fortrinnsvis kortreiste energikilder.

- Det innarbeides forpliktende bestemmelser i nye planer knyttet til bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme.
- Kommunen legger føringer for egne byggeprosjekter mht materialbruk. Nye bygninger bygges fortrinnsvis i tre, og tilkobles bioenergianlegg der dette er mulig.

Sikre oppdaterte og aktuelle arealplaner.

- Prioritering av planer skjer gjennom planstrategien.

Legge til rette for friluftsliv og fysisk aktivitet.

- Tiltak for tilrettelegging prioriteres i arealplaner i Dokka og i hytteområder. Eksempelvis i kommunedelplan Synnfjell Øst er det lagt til rette for turløyper, rulleskiløype og tidligløype i planen, samt at gjennomføringen av tiltakene er sikret gjennom utbyggingsavtaler med grunneierne.

Fokus på «Grønt reiseliv» og hytteutvikling- muligheter for å utvikle «grønne» produkter og tjenester.

- Kommunen har egne næringsrådgivere som bistår næringslivet med tiltak som nevnt her. Kommunen har også nært samarbeid med Land Utvikling.
- Gjennom arbeidet med reguleringsplan for Dokka, se på mulighet for strategisk etablering av flere ladestasjoner for el-biler i Dokka sentrum. Dette vil stimulere til at flere av hytteeierne stopper på Dokka og vil være et bidrag til hytteutbygging med et lavere klimaavtrykk ved at flere kan bruke el-bil til hytta.
- Samarbeid med «Visit Lillehammer» med fokus på hytteutvikling og grønt reiseliv.

Det utarbeides et klimaregnskap for å kunne ta stilling til om klima- og energiplan skal revideres.

- Det er allerede søkt og fått midler til en klima og energiplan.

God tilgang på attraktive, aktuelle og trygge utbyggingsområder.

- Det er regulert boligfelt både på Dokka og Torpa med mange ledige tomter. Flere private reguleringsplaner for utbygging av boliger er på vei.

Reviderte arealplaner.

2.4.3 Planoversikt

Plan/tema	Vedtatt	Vurdering
Kommuneplan		
Planstrategi	Sak 101/16	Lages i første år etter kommunevalg (2020)
Kommuneplanens samfunnsdel	Sak 11/18	
Kommuneplanens arealdel 2016-2027	Sak 17/16	Videreføres i perioden
Handlings- og økonomiplan med budsjett		Rulleres årlig - høst
Temaplaner		
Energi- og klimaplan	Ny	Oppstart 2019
Kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2017-2020		Revideres 2020
Plan for strategisk kommunikasjon		Rulleres i løpet av planperioden
Trafikksikkerhetsplan		Rulleres 2021
Skiltplan veier	Ny	Vedtatt 2020
Hovedplan VA		Rulleres i 2020
Tiltaksplan for folkehelse 2016-2019		Rulleres i 2020
Sti- og løypeplan	Ny	Oppstart 2021
Skiltplan informasjonsskilt	Ny	Oppstart 2020
Landbruksplan		
Beitebruksplan		
Beredskapsplan for beitedyr	Vedtatt 2019	Legges under Beitebruksplan når denne utarbeides.
Kulturminneplan	Ny	
Plan for biologisk mangfold	Ny	
Plan og kartlegging av friluftsområder	Ny	(Forutsetning for bla.a. Snøskuterløyper)
Utredning og kartlegging av marin leire	Ny	Oppstart 2019
Utbyggingsavtaler for vann og avløp Synnfjell Øst	Nye	Oppstart 2019
Utbyggingsavtaler for vann og avløp Synnfjell Syd	Nye	Oppstart 2019
Utbyggingsavtaler for fellestiltak Synnfjell Øst	Nye	Oppstart 2019
Utbyggingsavtaler for fellestiltak Synnfjell Syd	Nye	Oppstart 2019
Kommunale arealplaner		
Kommunedelplan Aust Torpåsen		
Områdereguleringsplan Dokka sentrum		Oppstart 2020
Områdereguleringsplan Landmoområdet		
Områderegulering Dokka øst		
Områderegulering Dokka vest		1. Gangs høring 2020

Reguleringsplaner for vann og avløp trinn 1 og fellestiltak trinn1 Synnfjell Øst		1. Gangs høring des 2019. (Gråberga – Synnfjell RA)
Reguleringsplaner for vann og avløp trinn 2 og fellestiltak trinn2 Synnfjell Øst		Oppstart 2019 (Synnfjell RA – Nylen Utfartsparkering)
Reguleringsplaner for vann og avløp trinn 3 og fellestiltak trinn3 Synnfjell Øst og Syd		Oppstart 2019 (Knutepunkt Nylen – Hugulia)
Reguleringsplaner for vann og avløp trinn 4 og fellestiltak trinn 4 Synnfjell Øst		Oppstart 2020 (Gråberga vannverk – Spåtind Sport Hotell inkl. rulleskiløype og utfartsparkering)
Reguleringsplaner for fellestiltak trinn 5 Synnfjell Øst		Oppstart 2020 (Tidligløype Endelausmyrene)
Reguleringsplan for fellestiltak trinn 6 Synnfjell Øst		Oppstart 2022 (Rundløype Spåtind Sport Hotell – Synnfjorden)
Revidering av reguleringsplan Tonlia		Oppstart 2018 (1.gangs høring jan. 2020)
Revidering av reguleringsplan Holtelia		
Reguleringsplan ny politistasjon		2020

2.5 Bolig og nærmiljø

Å ha et hjem er grunnleggende for opplevelse av trygghet og tilhørighet. Å skaffe seg en bolig er i utgangspunktet den enkeltes ansvar, men kommunen skal bistå dem som av ulike grunner ikke mestrer det. Alle skal kunne bo godt og trygt. Dette er viktig for at vi skal kunne ta utdanning, danne familie, være i arbeid og ta vare på helsa vår. Boligen er også en ramme for et sosialt liv og gir tilhørighet til et nærmiljø og lokalsamfunn. Innsatsen overfor barnefamilier og unge som ikke bor bra må forsterkes, og boliger bør i økende grad ivareta krav til universell utforming, eller livsløpsstandard.

Nærmiljøet har stor betydning for alle aldersgrupper, men spesielt for de mindre mobile gruppene, som eldre og barn og unge. Universell utforming av boligområder, nærmiljøer og andre aktivitetsmuligheter er viktig for å sikre tilgjengelighet og samfunnsdeltakelse for alle. Trygghet, og trafikksikkerhet er viktig, og gode lokale veger og stier. Et bolig- og nærmiljø som skaper muligheter for sosialt fellesskap, som ivaretar menneskets behov for sosiale arenaer, på tvers av generasjoner, og nærhet til viktige tjenester sikrer trivsel og gjør det mulig for flere eldre å kunne bo hjemme lengst mulig.

Gode boliger, boområder og nærmiljø, som ivaretar sosiale behov, behov for utfoldelse og tjenestebehov, er noe av det mest sentrale for folkehelsa.

Landsbyen har det beste fra byen og det beste fra landet, de landlige kvalitetene med trygghet, fellesskap og dugnadsånd, de urbane kvalitetene med et tiltalende sentrum, et bredt handels- og servicetilbud, et aktivt kulturliv og spennende arbeidsplasser. Her kan du leve det ekte landsbylivet, med mer tid til de viktige tingene

2.5.1 Slik vil vi ha det

- Økt innbyggertall i kommunen som helhet, og ute i grendene.
- Landsbyen Dokka fremstår som et særdeles attraktivt *områdesenter*, med et mangfold av tilbud og mange gode landsbyrom.
- Et differensiert boligtilbud tilpasset ulike aldersgrupper og familier, med vekt på nærhet til tjenester og med gode sosiale møteplasser.
- Tilrettelagte vakre boligområder og nærmiljøer med god byggeskikk og bruk av miljøvennlige materialer og med en energibruk basert på fornybare ressurser.

2.5.2 Dette må gjøres 2020 - 2023

Jobbe med å videreutvikle Landsbyen Dokka.

- Opprette et gårdeierregister
- Lage oversikt over ledige lokaler, hvem som eier med kontaktinformasjon. Publiseres på kommunens hjemmeside.
- Vedlikehold og videre stedsutvikling av sentrum, inkl. Dokka Kulturstasjon
- Få på plass en sentrumsplan
- Legge forholdene til rette for å opprettholde og videreutvikle nettverk som Landsbylauget og Land Utvikling med fokus på å rekruttere flere medlemmer og videreutvikle/profesjonalisere arrangementene.
- Videreutvikle Landsbykonferansen

Områdeplanlegging av Dokka sentrum, som ivaretar ulike arealbehov, samt mål og retningslinjer for utviklingen.

- Områdereguleringsplan Dokka Sentrum settes i gang i 2020

Synliggjøre/markedsføre kommunen som en attraktiv bo- og etableringskommune.

- I 2020 vil Nordre Land kommune lansere nye hjemmesider med fokus på god innbyggerdialog.
- Videreutvikling av hjemmeside og aktiv bruk av sosiale media og tradisjonelle media vil være viktig for å bygge godt omdømme.

Stimulere til samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører om utbygging av tilstrekkelig antall boliger for ulike grupper, med ulike behov.

- Gjennomføre tiltak i Boligsosial handlingsplan

Sikre trygge skoleveier, godt kollektivtransporttilbud og ordninger for at unge og eldre trygt kan ferdes på dagtid/kveldstid.

- Trafikksikkerhetsplanen legger til rette for å sikre gode skoleveger ved:
 - o Skiltvedlikehold
 - o Ivareta frisiktsoner
 - o Vedlikehold av gang- og sykkelveger.
 - o Etablere strategisk viktige gang- og sykkelveger/fortau.
 - o Bli regodkjent som Trafikksikker kommune, slik at kommunen jobber målbevisst med trafikksikkerheten og det holdningsskapende trafikksikkerhetsarbeidet i alle avdelinger i kommunen.

2.6 Kultur og frivillighet

Gjennom drift av egne kulturtiltak og utstrakt støtte til lag og foreninger, skaper kommunen forutsigbarhet på kulturområdet og med det, trivsel, bolyst og økt livskvalitet. Kultur handler om å skape gode opplevelser. De fleste av oss ønsker å fylle tida vår med noe meningsfylt – noe som interesserer og engasjerer. Enten det er som tilrettelegger, utøver eller publikum ønsker vi å delta i noe som skaper glede og energi.

Deltakelse i kulturaktiviteter har stor egenverdi og summen av positive opplevelser forebygger mistriksel og gir bedre folkehelse. Særlig synes det som om deltakelse i frivillig arbeid oppleves som givende og verdifullt.

Kultur og frivillighet er derfor viktig i kommunens folkehelse- og inkluderingsarbeid.

Et tett samarbeid mellom kommunale kulturtiltak og frivillige lag, organisasjoner og andre frivillige, er avgjørende for å lykkes med inkludering og integrering. Dette gjelder både for inkludering av fremmedkulturelle, men også andre innflyttere og alle innbyggere i kommunen.

Kulturlivet og frivilligheten skaper arenaer som bidrar til mestring, tilhørighet og fremmer gjennom dette god psykisk og fysisk helse. I kommunens folkehelseprofil pekes det på utfordringer innenfor vekt, fysisk aktivitet, barn og unges psykiskhelse og røyking. Satsing på kultur og frivillighet kan være med på å forebygge flere av disse utfordringene.

Med Frivillighet mener vi alt frivillig arbeid som utføres av lag, foreninger og enkeltstående frivillige. Å satse på frivillighet er å legge til rette for å ivareta frivilliginitiativet hos innbyggerne. Frivilligsentralen kan tilrettelegge oppgaver og ivareta den enkelte frivillige, være et bindeledd og jobbe på tvers av alle instanser og organisasjoner både kommunale og frivillige

Frivilligheten er i endring og det er en trend at medlemstall i organisasjoner går ned. Utviklingen går også i retning av støttemedlemskap, heller enn aktivt engasjement. Oppslutningen om de frivillige organisasjonenes arbeid er likevel stor, og mange ønsker å være frivillige. Mange av de frivillige ønsker å utføre en aktivitet uten å være medlem av en

organisasjon. Individuell selvrealisering ser i større grad ut til å være kjernen i vår tids frivillighet. Den har en mindre forpliktende og tidkrevende form, hvor engasjementet ikke er mindre langsiktig.

2.6.1 Slik vil vi ha det

- Aktivt og variert kulturtilbud.
- Veldrevne frivillige organisasjoner med høye medlemstall og stor aktivitet.
- Attraktive sosiale møteplasser.
- God integrering av innflyttere.
- Gode muligheter for fysisk aktivitet der folk bor.

2.6.2 Dette må gjøres 2020 - 2023

Innovativ og utviklende satsing innen kultur, idrett og fysisk aktivitet.

- Fange opp og legge til rette for at nye trender innen allmennkulturelle uttrykk, idrett og fysisk aktivitet kan utprøves og evt. etableres
- Initiere og støtte nyskapende arrangementer og tiltak som kan glede, forundre og i noen grad provosere
- Bidra til arrangementer som fører til nytenkning og inkludering

Bruke kommunale tilskuddsordninger som stimulans, og legge til rette for frivillige organisasjoner og uorganiserte aktiviteter.

- Vurdere alternativ og mer målrettet bruk av tilskudd til kulturformål

Drifte og videreutvikle egne kulturtiltak.

- Bibliotek, kino, kulturskole og ungdomsklubb må utvikles videre i tråd med innbyggernes behov og ønsker

Legge til rette for at frivilligheten kan drive aktivt og selvstendig.

- Videreføre målrettede tilskuddsordninger
- Samarbeide med frivillige lag og foreninger om tiltak og arrangementer
- Vurdere Frivilligsentralens organisering og plass i lokalsamfunnet

Bidra til å opprettholde sosiale og kulturelle møteplasser.

- Støtte opp om sosiale og kulturelle lavterskeltilbud

Det utarbeides en plan for frivillighet.

Tilby digital opplæring og informasjon på papir for de som har behov.

Vurdere behov for møteplasser for eldre ungdom

2.7 Kommunen som organisasjon

Kommuneplanens samfunnsdel skal gjenspeile Nordre Land kommunes rolle som samfunnsutvikler og tjenesteleverandør. I tillegg må kommunen være en attraktiv arbeidsgiver for å sikre nødvendig kompetanse for måloppnåelse.

Kommunens oppgaver endres stadig raskere, og kravene til effektivitet er økende. Kommuneorganisasjonen må derfor utvikles gjennom en *kontinuerlig forbedring*.

Det må legges til rette for innovasjon og nytenking i både tjenester og utviklingsarbeid.

Organisasjonen skal preges av vilje og evne til endring, og til å kommunisere bevissthet om kvalitet og kostnadseffektivitet.

2.7.1 Slik vil vi ha det

Under det overordna målet om Livskvalitet og en bærekraftig utvikling, er kommuneorganisasjonens mål;

Innbyggerne opplever tjenesten som god og nyttig og de gis med en god faglig kvalitet.

Økonomimål:

Et netto-driftsresultat, en egenfinansiering av investeringer og et nivå på disposisjonsfond som sikrer en sunn kommuneøkonomi og et handlingsrom for utvikling. Økonomimålene for planperioden vedtas i økonomiplan.

2.7.2 Dette gjør vi

For å sikre dette, må en del grunnleggende forutsetninger være på plass. Disse forutsetningene kan formuleres som strategier.

Strategier for kommunen som organisasjon:

- Nordre Land kommune skal ha god økonomistyring og økonomisk handlefrihet til utvikling og forbedring.

- Organisasjonen skal ha kompetente og deltakende medarbeidere som gjennom medarbeiderskap og ledelse, både tar og får ansvar.
- Nordre Land kommune skal ha en effektiv og veldrevet moderne organisasjon, som henter ut gevinster ved kontinuerlig forbedring (Lean mm.) og innovasjonsaktiviteter (digitalisering, velferdsteknologi mm.).
- Organisasjonen skal preges av fleksibilitet, omstillingsevne og samarbeid i tråd med arbeidsgiverpolitikken.
- Nordre Land kommune skal vurdere behov for nye interkommunale samarbeidsformer i regionen som kan bidra til løsninger for innbyggerne og kommunene med bedret kvalitet, kvantitet og kostnadseffektivitet.
- Åpenhet og god kommunikasjon skal prege all kommunal virksomhet.
- Nordre Land skal drive en aktiv omdømme- og rekrutteringspolitikk.

2.7.3 Dette må gjøres i 2020 – 2023:

- Tiltak tilpasset den enkelte avdeling og tjeneste som sikrer økt nærvær.
- Organisasjonsutviklingsprosesser som sikrer bl.a rolleklarhet, samhandling og at myndiggjøring av ansatte i direkte kontakt med mottakerene av tjenester
- Utvikling av våre ledere med fokus på arbeidsgiveransvaret og økt relasjonskompetanse, slik at medarbeiderne opplever seg sett og verdsatt
- Styrking av metodekompetansen innen det kontinuerlige forbedringsarbeidet, herunder bl.a å supplere Lean med AGIL og tjenstedesign
- Styrking av kulturtrekk som understøtter læring og utvikling av arbeidsmiljøet og tjenesteleveransene
- Videreutvikle vår kollektive evne i å gjennomføre tillitsvekkende og effektive prosesser knyttet til endring og utvikling.
- Utarbeide arbeidsgiverstrategi for 2020-23 samt årlige planer som konkretiserer dette

Kontinuerlig forbedring og digitalisering

Nordre Land kommune har tatt i bruk *Lean* som verktøy for å involvere medarbeiderne i å fjerne tidstyver og til å finne nye og bedre måter å løse oppgavene på, til brukernes beste. Dette kontinuerlige forbedringsarbeidet må fortsette.

Nordre Land Kommune har iverksatt et stort Digitaliseringsarbeid, som ledd i det nasjonale arbeidet med et Digitalt førstevalg og med mål om å hente ut gevinster. Digitaliseringen skal bidra til en kvalitetsmessig heving i tjenestene, og en kostnadsmessig besparende tjenesteproduksjon. Innbyggerne skal få flere muligheter for å kommunisere digitalt, og får utført flere tjenester på nettet.

Tillit og ansvar for oppgaveløsning

Tillit og samarbeid skal erstatte unødig måling og kontroll i kommunen. Ansvar for hvordan dette blir løst, skal i størst mulig grad bli flyttet til dem som skal gjøre jobben. Dette er også kjent som oppdragsbasert ledelse.

Økt tillit i kommunen vil gjøre hverdane bedre for folk, med bedre tjenester til innbyggerne, en mindre byråkratisk arbeidshverdag for de ansatte, og reduserte kostnader for både offentlige og private virksomheter. Dette kan løses på to måter, en organisatorisk hvor en skaper en bevisst kultur som samarbeid, åpenhet og tillit. I tillegg en teknologisk, gjennom digitalisering og forenkling.

3. Økonomiplan 2020-2023

3.1 Innledning

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet, gi en fireårig realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperiode, vise balanse for hvert av årene i økonomiplanen og inneholde utviklingen i sentrale økonomiske størrelser.

Arbeidet med økonomiplan 2020-2023, ble påbegynt i april 2019 med en Kostra-dag (Kommune-stat-rapportering) med formannskapet. Regjeringen la fram Kommuneproposisjonen i mai, som dannet grunnlaget for framskrivinga av 2019-budsjettet. Til formannskapets budsjettseminar 24. oktober, la rådmannen fram et forslag til budsjett for 2020 basert på framskrevet budsjett og konsekvensjusteringer som har blitt kjent i løpet av driftsåret 2019 eller som følge av statlig føringer. Konsekvensene av statsbudsjettet som ble lagt fram 7. oktober er innarbeidet.

2020-budsjettet legger opp til en budsjettering etter nettorammer. Med et sterkere fokus på rammebudsjettering, oppnår man at diskusjonen politisk vil kunne dreie seg mer om de store linjene heller enn en politisk prioritering av enkelttiltak, da det er konsekvensene av vedtatte rammer som er blitt presentert.

I økonomiplan 2020-2023 ligger det inne mål knyttet til viktige økonomiske størrelser i kommuneregnskapet. Måltallene på netto driftsresultat, egenfinansiering av investeringer og styrking av disposisjonsfondet følger av sist vedtatte handlings- og økonomiplan, og legger premissene for også denne planen, og dermed også for budsjett 2020. Målene definerer en "sunn", eller bærekraftig kommuneøkonomi.

Arbeidet med økonomiplan 2020-2023 har vært utfordrende. Dette har medført at hovedfokuset i arbeidet har blitt budsjett 2020, for å kunne legge frem et budsjett i balanse. Etter framskrivning var det en utfordring på ca. 7,4 mill. for å komme i balanse. Med innarbeiding av konsekvensjusteringer var utfordringen økt til ca. 14,4 mill. I tillegg kommer nye tiltak. Dette viser at det er gjort reduksjoner på utgiftssiden for å kunne legge frem et budsjett i balanse.

Økonomiplan 2020-2023 er utarbeidet med de forutsetningene for fremtiden som er kjent. Neste års budsjett er år 1 i planperioden. Siden arbeidet med budsjett for 2020 har vært utfordrende, så har mye av fokuset i arbeidet med økonomiplanen derfor vært planens første

år. Økonomiplanarbeidet har synliggjort de store økonomiske utfordringene vi står ovenfor i årene som kommer, blant annet gjennom større utfordringer innen omsorgssektoren og sterkt økende lånegjeld.

For å kunne legge frem en økonomiplan for 2020-2023 i balanse, er det gjort flere grep. Det er lagt inn en forventning om effektivisering på alle tjenesteområdene og administrasjonen på 0,5 %. Dette er samme effektivitetsforventning som staten har til kommunene, og som ligger inne i rammetilskuddet til kommunene.

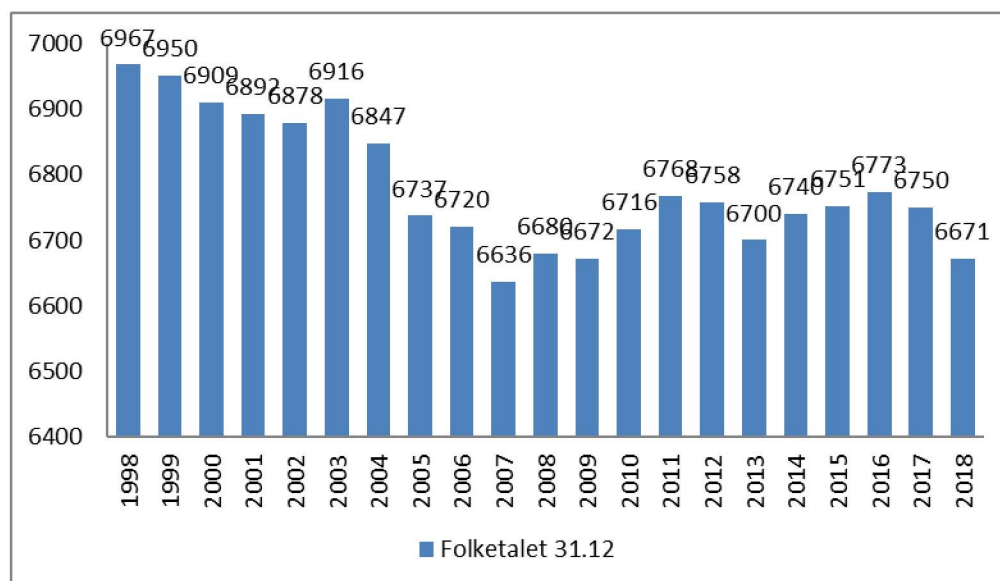
Samtidig som enhetene har fått redusert sine rammer, har også fellesinntekter som skatt- og rammetilskudd blitt budsjettert på linje med forventningene i statsbudsjettet. Fellesinntekter og fellesutgifter som renter, avdrag osv. er budsjettert med nøkterne forventninger på utgiftssiden, og inntektene er utnyttet fullt ut innenfor det som er realistisk å kunne forvente på nåværende tidspunkt.

Hele planperioden fra 2020 til 2023 er i sin helhet saldert og tjenesteområdenes nettorammer fremgår i sin helhet i kap. 4.5. Den foreløpig bevilgning til renovering/bygging av Torpa barne- og ungdomsskole i 2020 og 2021 medfører økte rente- og avdragskostnader i driftsbudsjettet i planperioden med renteutgifter fra 2021 og avdragsutgifter fra 2022. Dette medfører utgifter utover forventet inntektsøkning. Nødvendige omstillinger og strukturendringer som følge av denne kostnadsveksten, er vist på det enkelte tjenesteområdet. Samlet utgjorde utfordringen for 2021 kr 8,6 mill.

3.2 Ståstedsanalyse

3.2.1 Befolkningsutvikling

Folketallet i Nordre Land var pr 01.01.2019 6.671. Befolkningsutviklingen fra 1998 er som følger:

Figur 1: Årlig befolkningsutvikling i Nordre Land kommune fra 31.12.1998 til 31.12.2018. Kilde SSB.

Innbyggertallet i Nordre Land kommune sank fra 1998 og frem til 2002, for så å øke igjen noe i 2003. Etter 2003 sank antall innbyggere relativt mye frem til 2007. Fra bunnåret 2007,

med 6.636 innbyggere pr 31.12, har pilen pekt oppover igjen. Siden 2011 har antallet igjen blitt redusert til 6.700 i 2013. Fra 2014 var det igjen en gledelig økning i folketallet i Nordre Land frem til i fjor, da det var 6.773 innbyggere ved inngangen til 2017. Ved inngangen til 2019 var antallet nordrelendinger noe ned, og det var 6.671 innbyggere i Nordre Land ved inngangen til 2019. Gjennom første halvår 2019 har antallet innbyggere i Nordre Land vært stabilt, slik at det var 6.672 nordrelendinger pr 01.07.2019.

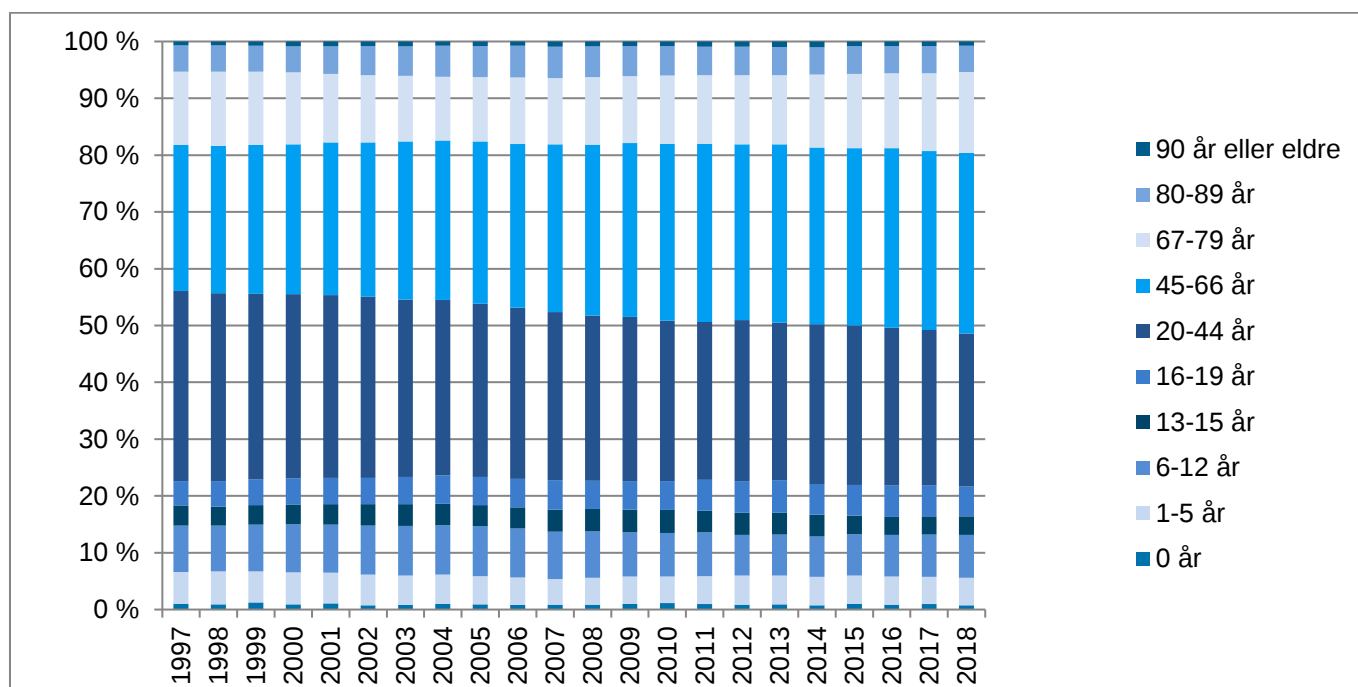
Nordre Land kommune har fødselsunderskudd hvert år. Det betyr at det fødes færre barn i kommunen enn innbyggere som dør. År med befolkningsvekst er nettoinnflyttingen større enn fødselsunderskuddet. Flyttestrømmen inn og ut av kommunen er relativt stor.

Stabil befolkningsmengde og helst befolkningsvekst er helt vesentlig for kommunen. Både for å skape et attraktivt lokalsamfunn, men også for å sikre kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter. Innbyggertilskuddet, som er et flatt tilskudd på innbygger, er i 2019 kr 24.710,-. I statsbudsjettet for 2020 er innbyggertilskuddet kr 25.083,-. I tillegg til disse inntektene kommer skatteinntekter/inntekter fra skatteutjevningen, som i det store bildet utgjør omtrent samme sum som innbyggertilskuddet. Innbyggertilskuddet inkludert utgiftsutjevning og inntektsgarantiordningen, blir beregnet ut fra innbyggertallet per 1. juli 2019.

Kommunene får inntektsutjevning (skatteutjevning) etter folkemengde 1.1 i utbetalingsåret, det vil si at det er folkemengden 1. januar 2020 som ligger til grunn for utbetalingen av inntektsutjevninga i 2020. En reduksjon i antall innbyggere gir seg derfor direkte utslag i mindre overføringer fra staten.

3.2.2 Befolknings sammensetning

Når en skal se på hvordan befolkningsendringene vil slå ut økonomisk og i behovet for kommunale tjenester, er sammensetningen av befolkningen en vesentlig faktor.

Når man ser på utviklingen i befolkningssammensetningen i Nordre Land fra 1997 og frem til i dag, er det ingen store endringer. Men det er allikevel endringer som påvirker omfanget av tjenestetilbudet og inntektsoverføringene i rammetilskuddet.

Andelen barnehagebarn er relativt stabil, men trenden er noe synkende. Antallet barn i barnehagealder (1-5 år) variere noe, og er i 2018 20 barn færre enn i 2012 og 63 færre enn ved inngangen til år 2000. Andelen barn i grunnskolealder var økende inn på 2000-tallet, men har vært jevnt synkende siden 2003 og frem til i 2017. I 2018 utgjør barn i alderen 6-15 år 10,81 % av befolkningen. Antallet barn i grunnskolealder variere noe fra år til år, men antallet har vært synkende med andelen. I 2004 var det 865 barn i alderen 6-15 år, mens det i 2018 er 730 barn i samme alderen i Nordre Land kommune.

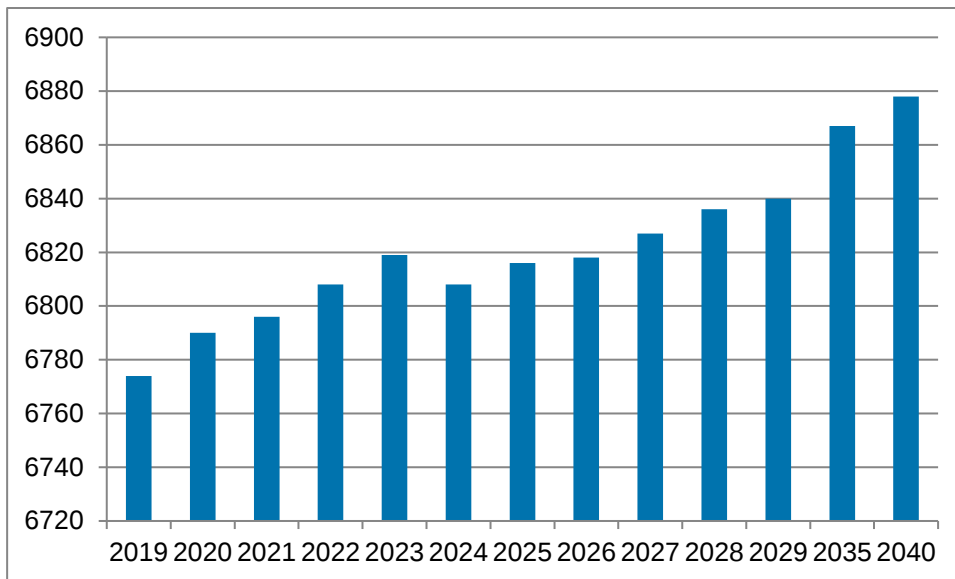
Andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder, alderen 20-66 år, er relativt stabil i perioden, med tendere litt ned. Det som har endret seg mye fra før 2000-tallet og frem til i dag, er at andelen av befolkningen i alderen 20-44 år har gått relativt mye ned mens andelen 45-66 år har økt. Hvis en sammenligner tallene i 1997 med 2018, var det i 1997 2345 20-44 åringer i Nordre Land, mens det var 1802 45-66 åringer. I 2018 er de tilsvarende tallene 1816 personer i alderen 20-44 år og 2148 i alderen 45-66 år. Dette betyr at det er en større andel av de i yrkesaktiv alder som nærmer seg pensjonsaldere og som etter hvert vil kunne få behov for flere kommunale tjenester knyttet helseutfordringer som følge av alderdom.

Antallet pensjonister, eldre over 67 år, var synkende frem til 2009, og har siden det økt jevnt. Det er antall innbyggere mellom 67-79 år som øker mest i perioden. I 2018 var det 959 innbyggere i Nordre Land som var 67-79 år, til sammenligning var det i 2009 790 personer. Antallet 90 år og eldre har vært jevnt økende siden 1997 og frem til og med 2014, men er igjen gått noe ned siden da. I en befolkningsnedgang totalt sett, vil et økende antall eldre, og da særlig aldersgruppen 67-79 år, utgjøre større andel av den totale befolkningen i kommunen. Dreiningen i befolkningssammensetningen mot en høyere andel eldre i befolkningen, gjør noe med behovet for tjenester som etterspørres.

3.2.3 Befolkningsframskriving

Når en skal si noe om den forventede folkemengden og sammensetningen for Nordre Land de neste årene, har Statistisk Sentralbyrå (SSB) laget standardiserte modeller for dette. SSB har flere alternativer for framskrivningen. Med tanke på befolkningsveksten Norge de siste årene har hovedalternativet med middels vekst MMMM vært mest brukt. Den reduserte innvandringen Norge har opplevd den siste tiden, har medført at framskrivningsalternativet med lav nettoinnvandring MMML, er det alternativet som lanseres som det alternativet som kanskje kommer til å treffe best. Det er derfor fremskrevet med alternativet for lav nettoinnvandring (MMML).

Grafen nedenfor viser forventet utviklingen i folketallet frem mot 2040.

Når en ser på befolkningssammensetningen innenfor framskrivningen, er utviklingen i perioden en relativt lav vekst innenfor aldersgruppene med barnehage- og skolebarn med en økning på inntil 10 barn i alder 0-12 år. Antall eldre ungdom og yrkesaktive (alderen 16-66 år) synker i hele framskrivningshorisonten og drastisk fra 2029 og ut perioden. Antall ungdom i ungdomsskolealder er jevnt synkende og antall yrkesaktive synker mye.

Antallet eldre er sterkt økende. Antallet i tidlig pensjonsalder (67-79 år) antas å øke vesentlig (fra 965 personer i 2019 til 1202 personer i 2040). Personer 80-89 år er også sterkt økende i perioden, og antas å øke fra 333 i 2019 til 568 i 2040. Antallet over 90 år er også sterkt økende, og framskrivingen synliggjør en nesten tredobling av antallet eldre over 90 år.

Befolkningsframskrivingen er en prognose, og alle prognoser er usikre. Den viser uansett at en eldrebølge er på vei innover Norge og også Nordre Land. Mindre barn i barnehage og lavere andel av befolkningen i yrkesaktiv alder, samt en vesentlig økning i antall eldre, tilsier et økt fokus på tjenestetilbudene til eldre personer. En gradvis vridning av midler samt fokus på effektivisering og framtidrettet teknologi, blir viktig innen eldreomsorgen for å kunne tilby tjenester til et økende antall tjenestemottakere.

3.2.4 Inntekts- og utgiftsforutsetninger

Til grunn for utgiftsutjevningen i rammetilskuddet, ligger det at Nordre Land kommune for 2020 har en total kostnadsindeks på 1,07293. Dette betyr at Nordre Land kommune, basert på kriteriene i kostnadsnøklene, er 7,29 % mer kostnadstung enn gjennomsnittskommunen i Norge. Tilsvarende kostnadsnøkkel for 2019 var 1,06373 eller 6,37 %. Derfor mottar Nordre Land kommune noe mer i utgiftsutjevning enn gjennomsnittskommunen for å dekke de underliggende behovene i kommune. Kostnadsindeksen er noe høyere for 2020 enn for 2019. Årsaken til økningen er ikke innen en gruppe, men det er en økning i utgiftsbehovsindeksen både innen aldersgruppene 67-89 år, på dødlighetsindeksen, indeksen for antall psykisk utviklingshemmede over 16 år og andel ikke-gifte over 66 år.

Nordre Land kommune er en skattesvak kommune, og prognosen i KS-modellen for beregning av skatt- og rammetilskudd, er at Nordre Land kommune i 2020 skal har en

skatteinntang på 72,4 % av landsgjennomsnittet før inntektsutjevningsordningen i rammetilskuddet. Etter inntektsutjevningen antas det at Nordre Land vil komme opp på 93,9 % av landsgjennomsnittet.

Nordre Land kommune er en kraftkommune med store inntekter fra kraftsektoren, som går inn i driften av kommunen. Summeringer fra regnskapsåret 2018, viser at ulike kraftrelaterte inntekter i regnskapet utgjorde til sammen ca. kr 36,8 mill. Inntektene finansierer tjenester til innbyggerne i Nordre Land. Kraftinntektene i denne sammenheng kan listes opp som:

Inntekt	Beløp
Konsesjonskraftssalg (netto)	Kr 11,3 mill
Konsesjonsavgifter (til næringsformål)	Kr 2,3 mill
Eiendomsskatt fra kraftproduksjon	Kr 11,6 mill
Ansvarlig lån i Vokks	Kr 4,2 mill
Naturressursskatt	Kr 7,4 mill
SUM	Kr 36,8 mill

For 2020 videreføres promillesatsene fra 2019- budsjettet med en alminnelig promillesats på 7 promille, og en redusert sats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter. En lovendring fra desember 2018 innebærer en reduksjon på 30 % av alle vedtatte takster på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter. For å kompensere denne nedgangen i eiendomsskattetakster, benyttes en differensiert eiendomsskattetakst på 3,5 promille for 2020. Dette vil innebære en marginal reduksjon i eiendomsskatten for den enkelte eiendom. Videre i planperioden ligger det inne en videreføring av disse promillesatsene på henholdsvis 7 og 3,5 promille.

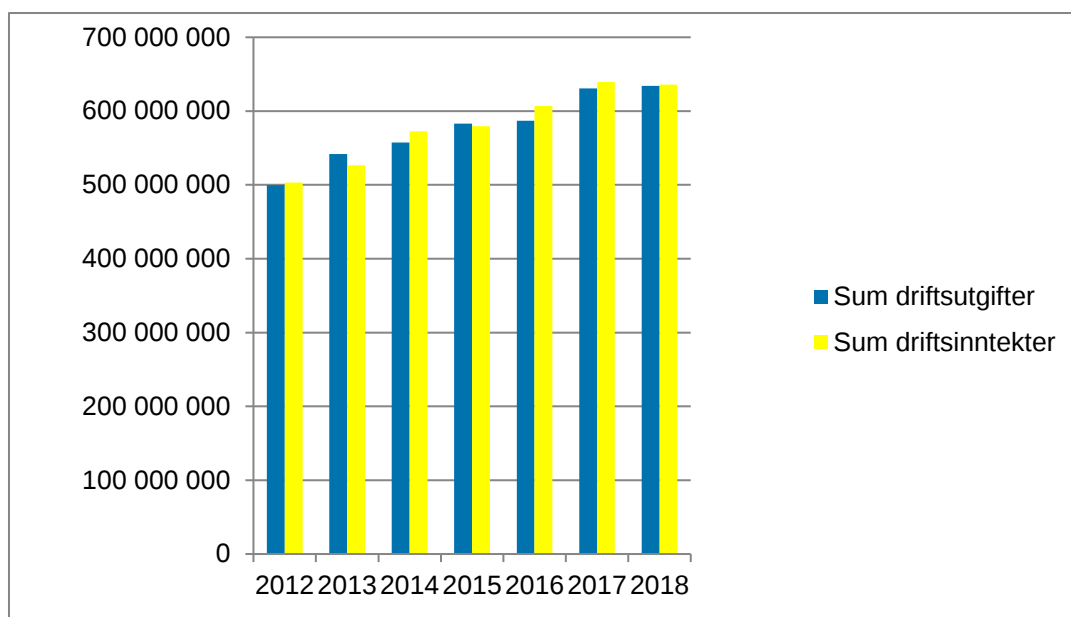
3.2.5 Utviklingen i sentrale økonomiske størrelser

Brutto driftsresultat

Kommunens brutto driftsresultat er differansen mellom de løpende inntektene (driftsinntektene) og de løpende utgiftene (driftsutgiftene), tillagt avskrivninger. Dette betyr at brutto driftsresultat forteller om det økonomiske resultatet av kommunens ordinære driftsvirksomhet før man tar hensyn til finansposter.

Brutto driftsresultat gir uttrykk for kommunens evne til å betjene lånegjeld, evne til å finansiere deler av årets investeringer over driftsresultatet, samt evnen til å avsette midler til senere års bruk.

Figuren nedenfor viser utviklingen i driftsinntektene og driftsutgiftene fra 2012 til 2018:

Som man ser av figuren ovenfor har Nordre Land kommune i 2012, 2014, 2016, 2017 og 2018 et positivt brutto driftsresultat, altså har kommunen hatt større driftsinntekter enn driftsutgifter. Fra 2013 til 2014 gjorde inntektene et hopp i forbindelse med utvidelse av eiendomsskatten til å gjelde hele kommunen. Den tilsynelatende høye økningen i aktivitet fra 2016 til 2017 skyldes blant annet etablering av Land barnevernstjeneste, der både utgiftssiden og inntektssiden ble økt tilsvarende Søndre Land kommunes andel av barnevernsutgiftene. Fra 2017 til 2018 ser det ut som det er en marginal økning i aktiviteten, og hovedårsaken også her er barnevernsorganisering. Fra 1. juni 2018 ble Gjøvik og Land barnevernstjeneste etablert med Gjøvik som vertskommune, og Nordre Land kommune vil igjen kun synliggjøre sine egen barnevernsutgifter på utgiftssiden i grafen ovenfor.

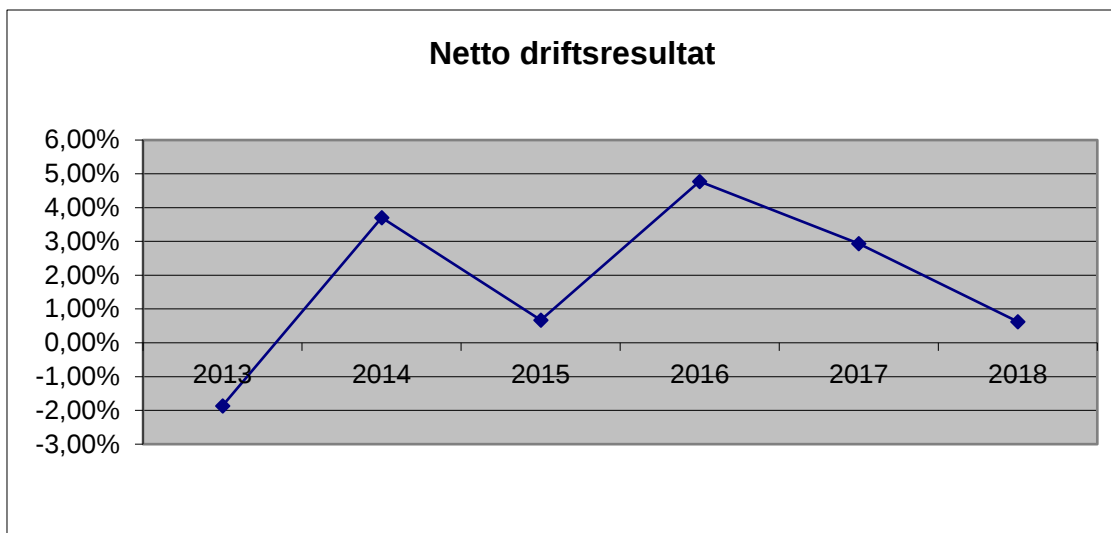
Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for hvor sunn kommunens økonomi er. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Netto driftsresultat er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger og finansiering av investeringer.

Netto driftsresultat er en regnskapsbenedevnelse som kun brukes i kommuneregnskapet. Netto driftsresultat ble kr 3,98 mill. i 2018 og utgjorde 0,62 % av kommunens driftsinntekter. Det har tidligere vært frontet at netto driftsresultat over tid bør ligge på minst 1,75 %. Netto driftsresultat for alle landets kommuner utenom Oslo var i 2018 2,2 %, mens snittet i Oppland var 1,0 %.

Nordre Lands positive netto driftsresultat i 2018 viser at kommunen har høyere driftsinntekter enn driftsutgifter.

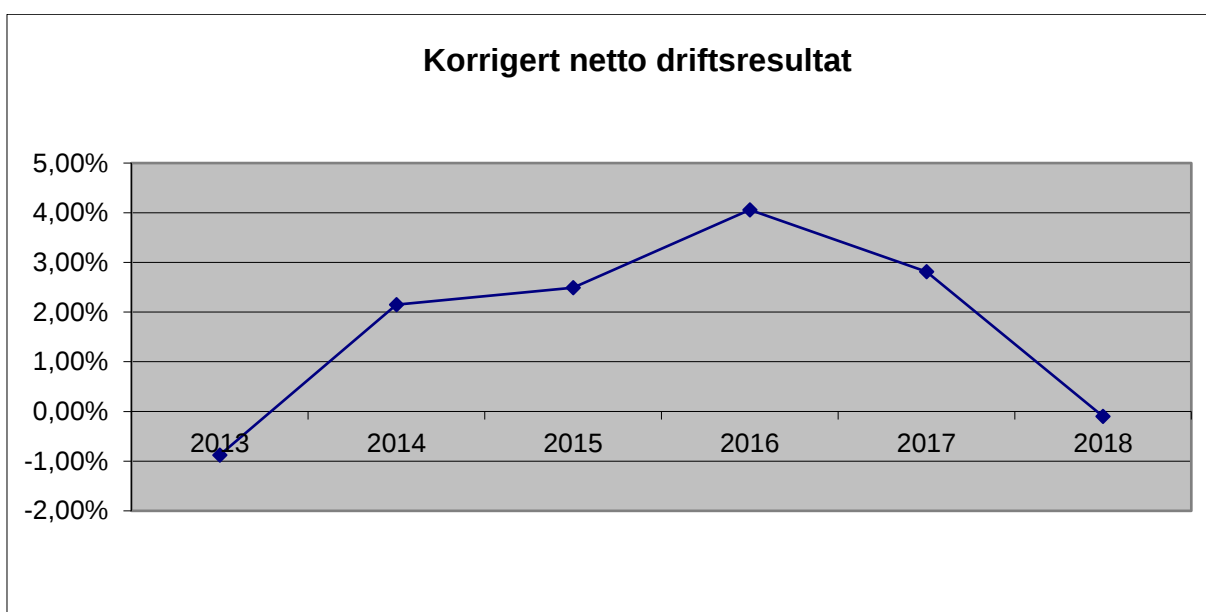
Figuren nedenfor viser utviklingen i netto driftsresultat siste 6 år:

Som man ser av grafen har Nordre Land kommune hatt positive netto driftsresultater i 5 av de siste seks årene, og at det i 2014, 2016 og 2017 var netto driftsresultatet har vært på linje med Fylkesmannens anbefalinger. En kommune som over tid har et lavere netto driftsresultat enn anbefalt, er vurdert å ikke ha en bærekraftig økonomi på lang sikt.

Premieavviket knyttet til pensjon et forhold som påvirker netto driftsresultat i stor grad. I år med store premieavvik vil også dette forholdet utgjøre vesentlig påvirkning på netto driftsresultatet. Siden positive premieavvik skal amortiseres påfølgende år, vil premieavviket påvirke både i positiv og negativ retning. Et mer korrekt bilde av resultatet av den rene driften i kommunen, altså et netto driftsresultat korrigert for momskompensasjon fra investering og premieavvik. Et korrigert netto driftsresultat for 2018 viser kr – 0,6 mill. eller -0,1 %.

Figuren nedenfor viser utviklingen i korrigert netto driftsresultat siste 6 år:

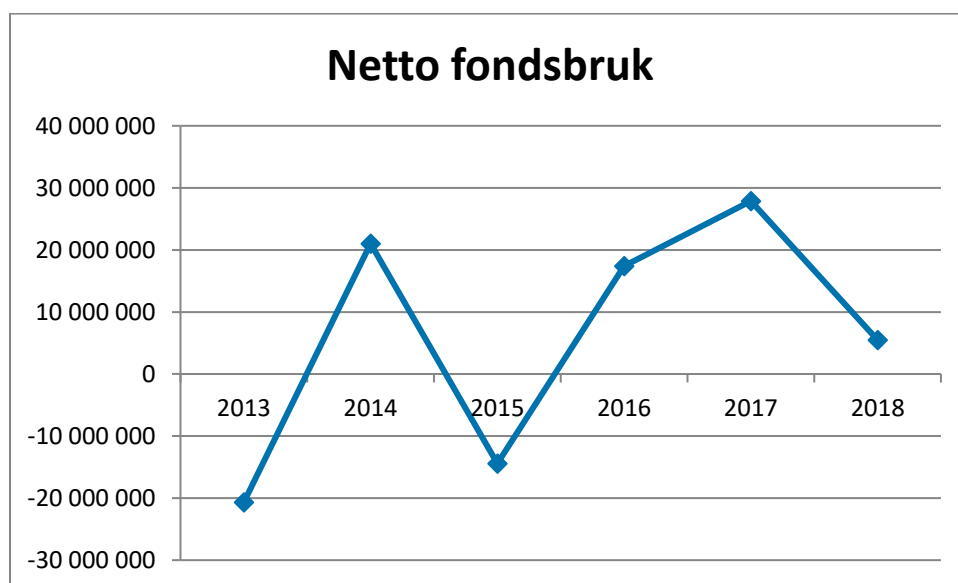
For Nordre Land kommune er korrigert netto driftsresultat bedre enn det ukorrigerede i 2013 og 2015 som følge av korrigeringen av premieavviksutgiftsføringen. De årene da korrigert nettodriftsresultat er dårligere, skyldes det stort positivt premieavvik det året. For 2018 er korrigert nettodriftsresultat noe svakere som følge av inntektsføring av netto premieavvik. Kr 10,4 mill. av premieavvik 2018 er avsatt til disposisjonsfond for finansiering av tilsvarende utgiftsføring i 2019.

Avsetninger og bruk av fond

I 2018 brukte Nordre Land kommune vel kr 20,66 mill. fra fond i driftsregnskapet. Av dette utgjorde kr 7,4 mill. bruk av bundne fond. Nordre Land kommune avsatte kr 28,66 mill. til fond i 2018. Av avsetningen til disposisjonsfond er kr 10,4 mill. knyttet til avsetning av premieavvik KLP for finansiering av utgiftsføringen i 2019. Generelt disposisjonsfond ble i løpet av 2018 redusert med ca kr. 8,1 mill. Hovedårsaken til dette er kommunens satsning på bredbåndsutbygging, der det totalt ble bevilget kr. 9,2 mill fra generelt disposisjonsfond i 2018.

Fondskapitalen er totalt økt med kr 5,5 mill. i 2018, altså ble det avsatt kr 5,5 mill. mer til fond enn det som ble brukt.

Grafen nedenfor viser netto fondsbruk de siste seks årene:

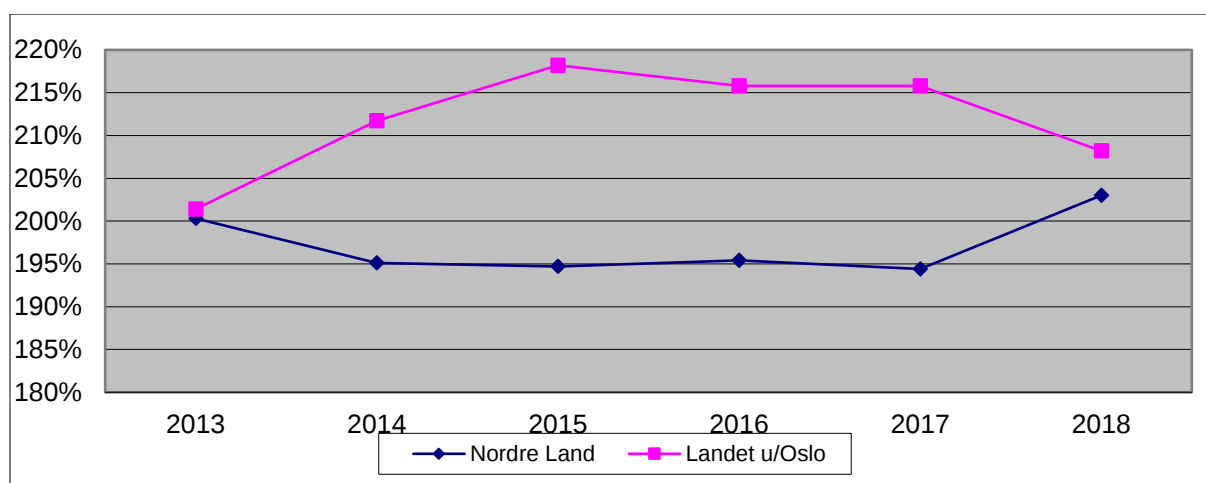
Grafen viser at det i årene 2014, 2016, 2017 og 2018 ble avsatt mer til fond enn det ble brukt av fond. Disse årene ble fondene styrket. De andre årene har det vært til dels stor bruk av fond sammenlignet med det som er blitt avsatt. Dette har tært mye på oppsparte midler. 2013 og 2015 er år med stor fondsbruk knyttet til utkjøp av Jernbaneområdet, bruk av ubundet investeringsfond til finansiering av rehabiliteringen av Dokka barneskole og finansieringen av ansvarlig lån til VOKKS kr 10 mill. som bidrar til netto fondsbruk.

Utvikling i kommunens gjeld

Langsiktig gjeld i % av brutto driftsinntekter er et uttrykk for kommunens gjeldsbelastning. Ordinære renter og avdrag på lån skal finansieres av driftsinntektene, og lånegjeld i prosent av driftsinntektene viser langsiktig gjeldsbelastning i forhold til inntektene. I brutto lånegjeld er all gjeld inkludert, også gjeld knyttet til selvkostområdene, startlån/formidlingslån og pensjonsforpliktelsen.

I Nordre Land kommune utgjør den langsiktige gjelden inklusive pensjonsforpliktelsen 204,7 % av brutto driftsinntekter i 2018. For 2017 var det tilsvarende tallet for Nordre Land 195,9 %. Økningen i gjeldsgrad fra 2017 til 2018 skyldes delvis en nedgang i totale driftsinntekter og delvis en økning av kommunens lånegjeld.

Grafen nedenfor viser utviklingen i nøkkeltallet de siste seks årene:

Gjeldsgraden i Nordre Land fulgte i stor grad landsgjennomsnittet frem til 2013. I 2014 ble gjeldsgraden i Nordre Land redusert, mens snittet av landets kommuner fikk en økning i gjeldsgraden. Etter det har utviklingen vært mye lik, inntil 2017 da lånegjelden økte med nær 10 %, mens driftsinntektene ble redusert.

3.3 Sentrale føringer

Regjeringen har i budsjettet for 2020 prioritert tiltak som følger opp Granavolden-plattformen, hvor det ble trukket opp fire hovedutfordringer for norsk økonomi. Tiltakene er tilpasset konjunktursituasjonen i samsvar med handlingsregelen for finanspolitikken.

Disse fire hovedsatsningsområder for kommune-Norge er:

- Bærekraftig velferdssamfunn
- Offensiv klimapolitikk
- Sosial bærekraft og muligheter for alle
- Trygghet

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020 legger til rette for at kommunesektoren kan tilby flere og bedre tjenester. Regjeringens budsjettforslag innebærer i følge statsbudsjettet

en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter på om lag 1,3 milliarder kroner. Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med kommunesektorens merutgifter til befolkningsutviklingen og pensjon. Det anslås at den delen av disse utgiftene som må dekkes av frie inntekter, utgjør om lag 0,45 milliarder kroner. Veksten i sektorens samlede inntekter anslås til 3,2 milliarder kroner.

Av økningen i frie inntekter anslås 900 mill. kroner å gå til dekking av merutgifter som følge av den demografiske utviklingen og 550 mill. kroner til regjeringens satsinger på tidlig innsats i skolen og rusfeltet. Det er videre anslått en reduksjon i pensjonskostnadene på 450 mill. kroner. Årlig pris- og lønnsvekst i kommunesektoren anslås til 3,1% i 2020.

Regjeringens budsjettoplegg innebærer et noe økt handlingsrom i 2020. Handlingsrommet er imidlertid noe lavere enn i de senere årene. Dette skyldes regjeringens behov for å holde litt igjen på pengebruken når det går godt i norsk økonomi. Det er fortsatt behov for å prioritere og sikre god ressursbruk og å videreføre det gode omstillings- og effektiviseringsarbeidet som pågår i kommunene.

Av andre forslag som har betydning for kommunesektoren er følgende:

- Investeringstilskudd til 2 000 heldøgns omsorgsplasser
- Kompensasjon for arbeidsavklaringspenger (AAP) videreføres
- Frivilligsentraler – styrkes med 12,8 mill. kroner

Regjeringen har gjort endringer i eiendomsskatten den siste tiden. I en lovendring fra desember 2018 ble det vedtatt en reduksjon på 30 % av alle vedtatte takster for boliger og fritidsboliger samt en maksimal beskatning på 5 promille for boliger og fritidsboliger. I statsbudsjettet for 2020 varsles at denne beskatningen søkes redusert ytterligere til maksimalt 4 promille fra 2021.

I statsbudsjettet for 2020 foreslås det at innslagspunktet for refusjon av ressurskrevende tjenester økes til kr 1,361 mill. fra kr 1,27 mill. i 2019, noe som er en økning ut over det som følger av anslått lønnsvekst for 2019 på kr 50.000,-. Kompensasjonsgraden er uendret på 80 %.

I regjeringens forslag til statsbudsjett ligger det innen et effektiviseringskrav på 0,5 %, som regjering ønsker at kommunene skal benytte til styrking av tjenestene i tillegg til det som følger av inntektsveksten.

Regjeringen vil fjerne økonomiske barrierer som hindrer barn og unges deltakelse. Fra høsten 2019 er toåringer fra familier med lav inntekt inkludert i ordningen med gratis kjernetid i barnehage. Videre foreslår regjeringen å inntektsgradere foreldrebetalingen i SFO på 1.–2. trinn, slik at foreldrebetalingen maksimalt skal utgjøre 6 pst. av den samlede person- og kapitalinntekten i husholdningen. I tillegg foreslås å gi gratis SFO til elever på 5.–7. trinn med særskilte behov.

Regjeringen foreslår å overføre skatteinnkrevningen fra kommunene til staten fra 1. juni 2020, slik at ansatte på skatteoppkreverkontoret virksomhetsoverdras fra kommunen til staten fra denne datoen.

3.4 Økonomiske mål

I ny kommunelov med ikrafttredelse oktober 2019, er det presisert at kommunestyret selv skal vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Nordre Land kommunestyre fastsatte allerede i Økonomiplan 2014-2017 konkrete mål knyttet til kommunens økonomiske situasjon og det ble vedtatt mål på de mest sentrale størrelsene i kommuneregnskapet;

- netto driftsresultat, og en opptrapping av dette for å komme opp mot fylkesmannens anbefalte nivå.
- mål for egenfinansieringsgrad for investeringer og
- mål på fondskapital som ble vedtatt i økonomiplan fra 2015.

3.4.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er den viktigste indikatoren for sunn økonomi i en kommune. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Det viser derfor hva kommunen har til disposisjon til avsetninger til fond eller overføring til investeringsregnskapet. Fylkesmannens anbefaling om nivå på netto driftsresultat er 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Økonomisk mål nr.1:

Budsjettert netto driftsresultat skal være minst 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Måloppnåelse i planperioden

	2020	2021	2022	2023
Netto driftsresultat				
Mål	1,75	1,75	1,75	1,75
Måloppnåelse	1,67	1,67	1,70	1,67
Måloppnåelse %	Nei	Nei	Nei	Nei

Måltallene er beregnet eksklusiv avsetning og bruk av premieavviksfond.

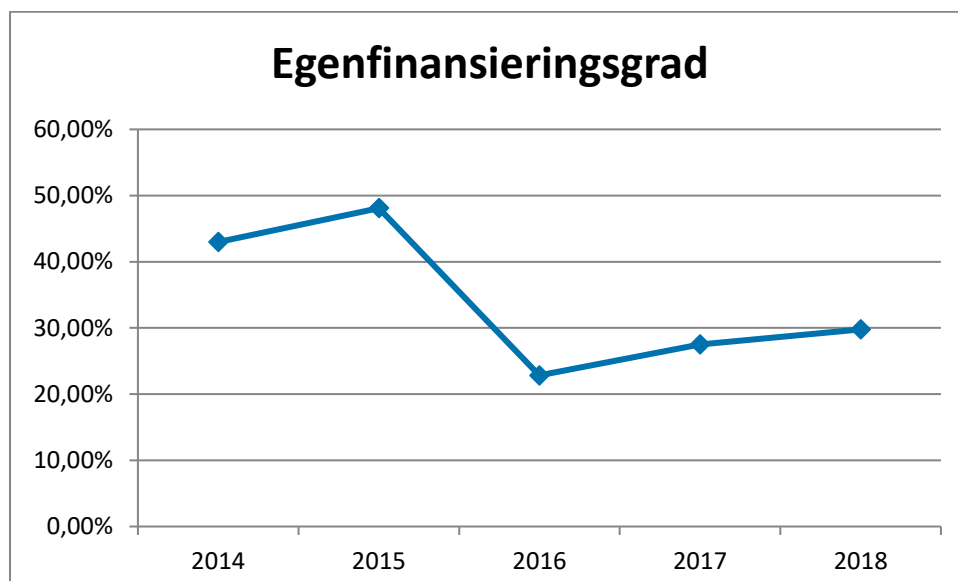
3.4.2 Egenfinansiering av investeringer

Investeringer i anleggsmidler kan finansieres ved frie inntekter i investeringsregnskapet, låneopptak, overføringer fra drift eller ved bruk av tidligere oppsparte midler på investeringsfond eller disposisjonsfond. I Nordre Land kommune har det frem til 2014 vært et ekspansivt investeringsnivå. I alle år har en betydelig del av investeringene vært finansiert med lån, og lånegjelden har derfor økt i takt med de høye investeringene. I denne perioden økte også rente- og avdragsbelastningen.

Samtidig som kommunen hadde høy investeringstakt fram til 2014 med mye lånefinansiering, ble også fondskapitalen betydelig redusert. Dette har medført at ubundne investeringsfond er svært lave og egenfinansiering investeringer må derfor hentes ved frigjøring av driftsmidler, for så å overføre disse til investeringsbudsjettet.

I KOSTRA (Kommune-Stat-rapportering) er det en indikator knyttet til bruk av lån i % av brutto investeringsutgifter. Det som ikke er bruk av lån er egenfinansiering.

Grafen nedenfor viser utviklingen i egenfinansieringen av investeringer:

Økonomisk mål nr.2:

Nordre Land kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer på minst 30 %. Målet for egenfinansiering bør gjelde for investeringer utenfor selvkost-området og videreutlån via startlånsordningen.

Måloppnåelse i planperioden

	2020	2021	2022	2023
Egenfinansiering				
Mål	30 %	30 %	30 %	30 %
Måloppnåelse	20,9 %	21,0 %	30,1 %	35,2 %
Måloppnåelse i %	Nei	Nei	Ja	Ja

Manglende måloppnåelse i 2020 og 2021 skyldes investeringsplanens ramme for rehabiliteringen og nybygget ved Torpa barne- og ungdomsskole. I investeringsplanen er det avsatt kr. 167,5 mill. til dette tiltaket og disse to investeringsårene vil ikke kommunen kunne oppnå måloppnåelse for egenfinansiering på 30 % av ordinære investeringer. For å eventuelt oppnå måloppnåelse, må det overføres kr. 9,9 mill. mer enn budsjettet fra driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet for 2020 og tilsvarende kr. 8,7 mill. for 2021.

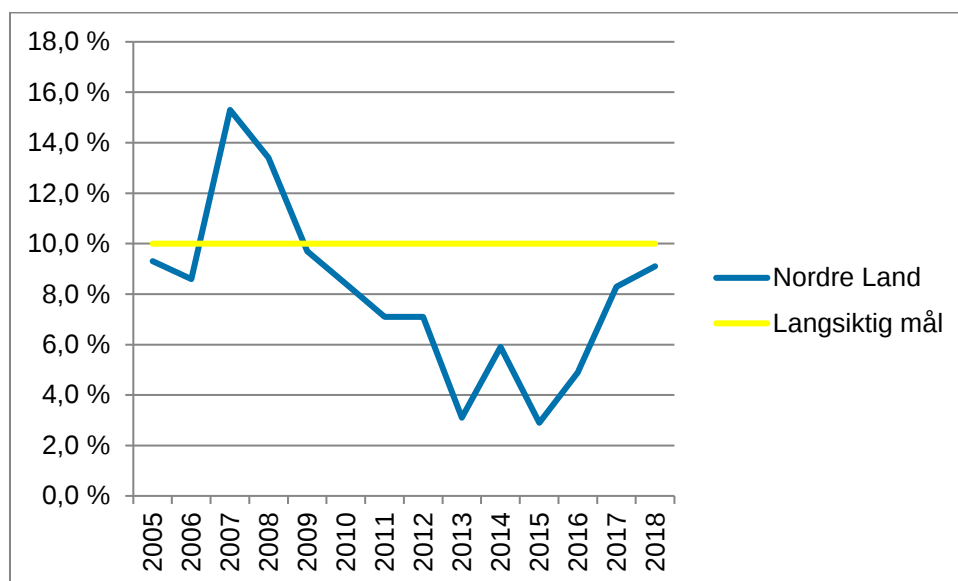
3.4.3 Disposisjonsfond

Kommunens økonomiske soliditet og evne til å takle uforutsette hendelser vil i stor grad avhenge av de frie økonomiske reservene som kommunen har til rådighet. Kommunen bør ha fondsavsetninger som gjør at kommunen kan takle uventede og store negative endringer i utgifter eller inntekter. Kommunens fond består av disposisjonsfond, bundne driftsfond, bundne investeringsfond og ubundne investeringsfond. Det er disposisjonsfondet kommunen

står fritt til å bruke, til ulike formål og både drift og investeringer og som følgelig er mest naturlig å sette mål for størrelsen på.

Evnen til å møte uforutsette hendelser og kunne foreta politiske satsninger bør justeres i takt med endringer i inntektsnivået i kommunen. I KOSTRA publiseres størrelsen disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter. Et mål knyttet til denne størrelsen er hensiktsmessig siden dette er offentlig tilgjengelig informasjon hvor tall til sammenligning også er tilgjengelig.

Grafen nedenfor viser utvikling i kommunens totalte disposisjonsfond:

Utviklingen i Nordre Land kommunens disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter viser at disposisjonsfondet fikk et betydelig påfyll i 2007. Etter det har fondet blitt redusert vesentlig hvert år frem til 2013, og ligger etter utgangen på 2013 på 3,0 % av brutto driftsinntekter. I 2014 hadde Nordre Land kommune merinntekter fra eiendomsskatt som ble avsatt til disposisjonsfond, sammen med premieavviket som ble brukt i 2015 til å finansiere utgiftsføringen. Ved utgangen av 2015 var disposisjonsfondet igjen redusert vesentlig. Dette hadde sammenheng med bruk av premieavviksfondet/pensjonsfondet, som avsettes hvert år, for så å brukes til å finansiere utgiftsføringen året etter. I 2016 ble disposisjonsfondet igjen styrket, som følge av avsetning av et godt regnskapsresultat for 2015 og avsetninger i tråd med budsjett.

Disposisjonsfondet er kommunens reserve eller sparekonto. Nordre Land kommune hadde ved utgangen av 2018 kr 58,4 mill. i disposisjonsfond. Av disse midlene har kommunestyret allerede disponert og avsatt midler til bestemte formål på kr 30,3 mill. Det generelle disposisjonsfondet er på kr 28,1 mill.

I og med at deler av kommunens disposisjonsfond omfatter midler som er «øremerket» til konkrete formål (pensjonsfond kr 10,4 mill. og bredbåndsavsetning kr 4,5 mill. utgjør de to største), vil det være mest hensiktsmessig å ha økonomiske mål på det mest tilgjengelige bufferfondet, generelt disposisjonsfond. Denne delen av fondet utgjør altså ved inngangen av 2019 kr 28,1 mill.

Økonomisk mål nr.3:

Generelt disposisjonsfond skal trappes opp, og ved utgangene av økonomiplanperioden 2020-2023 skal det være minst 9 % av brutto driftsinntekter, med et langsiktig mål om 10 % i 2024.

Delmål 1: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 6 % i 2020.

Delmål 2: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 7 % i 2021.

Delmål 3: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 8 % i 2022.

Delmål 4: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 9 % i 2023.

Måloppnåelse i planperioden

	2020	2021	2022	2023
Disposisjonsfond				
Mål	6 %	7 %	8 %	9 %
Måloppnåelse	6,01 %	6,96 %	7,89 %	8,82 %
Måloppnåelse i %	Ja	Nei	Nei	Nei

Antatt måloppnåelse i prosent forutsetter at det ikke brukes av generelt disposisjonsfond utover et anslag på kr 2,0 mill. og at budsjetterte avsetninger i kommunebidraget blir gjennomført hver år i planperioden.

3.5 Budsjett 2020

3.5.1 Forutsetninger ved framskrivningen

Budsjettet for 2020 bygger på budsjettet fra 2019, økt med antatt lønns- og prisstigning i 2019. Videre utover i økonomiplanperioden fremskrives forutgående års budsjett med en antatt deflator (veid lønns- og prisvekst) for året, det vil si at budsjett 2021 bygger på budsjett 2020 framskrevet med deflator på 3,02 %. I tillegg innarbeides konsekvensjusteringer, det vil si økonomiske endringer som følge av allerede fattede politiske vedtak og økonomiske endringer som følge av endringer som kommunen eller det enkelte tjenesteområdet ikke kan påvirke.

Ved framskrivning av budsjettet for 2020 er det lagt til grunn en prisstigning i 2019 på 1,6 % (tilsvarende sist presenterte tolv månedersendring KPI fra Statistisk sentralbyrå) og lønnsvekst i 2018 på 2,6 % (årsvekst 2019 – 2020 på 3,2 % med fradrag på beregnet overheng på 0,6 %).

Pensjonskostnaden i Statens Pensjonskasse (gjelder for lærere) for 2020 er 12,43 %. Denne satsen videreføres i planperioden. For øvrige kommunalt ansatte som er del av pensjonsordningen i Kommunal Lands Pensjonskasse (KLP), er satsen beregnet til 16,92 % for hele økonomiplanperioden.

3.5.2 Kommunebidraget

Det er summen av kommunebidraget som skal fordeles enhetene til å dekke framskrivninger av budsjettet med lønns- og prisveksten, konsekvensjusteringer og nye tiltak.

Hovedansvar	Tekst	B 2019	B 2020	B 2021	B 2022	B 2023
Skatt	Skatt på inntekt og formue	-143 400	-147 318	-151 961	-156 744	-161 671
Skatt	Naturressursskatt	-7 600	-7 465	-7 465	-7 465	-7 465
Skatt	Eiendomsskatt	-32 000	-32 384	-32 166	-32 028	-31 969
Rammetilsk.	Rammetilskudd	-239 478	-251 494	-259 039	-267 928	-278 587
Rammetilsk.	Statl. kompensasjonstilskudd	-1 800	-1 800	-1 600	-1 400	-1 200
Rammetilsk.	Integreringstilskudd	-15 095	-11 660	-11 660	-11 660	-11 660
Renter	Renter på lån	7 900	11 572	14 529	14 529	14 529
Renter	Renter på formidlingslån	-1 300	-1 200	-1 300	-1 400	-1 500
Renter	Renter - ansvarlig lån	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
Renter	Renter - bankinnskudd	-2 300	-2 300	-2 300	-2 300	-2 300
Renter	Renter på fond/alternative plasseringer	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Avdrag	Avdrag på lån	18 200	21 857	26 734	29 701	31 401
Fond	Avsetning til disposisjonsfond	7 271	9 133	9 368	9 626	9 890
Overf. Inv.regn.	Overføring til inv.regnsk.	2 000	2 000	2 000	2 200	2 000
	Sum kommunebidrag	-413 302	-416 759	-420 560	-430 569	-444 231

For Nordre Land kommune er det beregnet skatteinntekter fra formues- og inntektsskatt samt naturressursskatten for 2020 på kr 154,7 mill. Dette er en økning sammenlignet med opprinnelig budsjettet for 2019, som følger forventninger om at økte skatteinntekter i stor grad følger økning av lønnsinntekter. En reduksjon i skattøret fra 11,55 % i 2019 til 11,1 % for 2020, bidrar til lavere økning i skatteinntektene. Beregnede skatteinntekter videre i planperioden er beregnet ut fra en årlig vekst i Nordre Land kommunes formues- og inntektsskatt på 3 %.

Nordre Land kommunes rammetilskudd for 2020 er fremkommet ved bruk av KS-prognosemodell, korrigert for lokal skatteinngang. Rammetilskuddet for 2020 er beregnet til kr 251,494 mill. Til sammenligning ble rammetilskuddet for 2019 opprinnelig budsjettet med kr 239,478 mill.

Utgiftsutjevningen og innbyggertilskuddet for 2020 er basert på folketallet pr 1.7.2019, mens inntektsutjevning blir utbetalt basert på folketallet pr 1.1.2020. Dette betyr at det er en viss usikkerhet knyttet til størrelsen på det endelige rammetilskuddet. Sammenlignet med 2019 vil summen av budsjettete skatter og rammetilskudd øke fra 390,478 mill. i 2019 til kr 406,277 mill. i 2020. I rammetilskuddet ligger det en innlemming av enkelte tidligere øremerkede statstilskudd (økt lærertetthet/tidlig innsats i skolen, kommunepsykolog og utbedrings- og tilpassingstilskudd for egen bolig). Folketallet som inntektsutjevninga er beregnet etter er 6.672 innbygger, tilsvarende folketallet pr 1.7.2019.

Rammetilskuddet videre utover i planperioden fra 2021 og utover, er beregnet med utgangspunkt i det beregnede tilskuddet i KS-prognosemodell basert på statsbudsjettet for 2020. Det er antatt en videre nedtrapping av ordinært skjønn, slik at dette bortfaller i sin helhet fra 2021. Elementene i rammetilskuddet er beregnet etter samme folketall som tilskuddet for 2020 er beregnet etter. Disse forutsetningen gir samlet sett en nominell nedgang i rammetilskuddet i planperioden.

Budsjetterte eiendomsskatteinntekter er i 2020-budsjettet satt til kr 32,384 mill. Kr 20,755 mill. er knyttet til skatteobjekter som bolig- og fritidseiendommer, tomter og næringseiendommer. Eiendomsskatt på vannkraftverk/kraftnettet er anslått til kr 11,629 mill. Budsjettforslaget viderefører den alminnelige eiendomsskattesatsen på 7 promille i planperioden. Denne benyttes på vannkraftverk/kraftnett og næringseiendommer.

En lovendring i desember 2018 innebærer at takster på boliger og fritidsboliger skal multipliseres med 0,7, altså en 30 % reduksjon av eiendomsskattetakstene fra 2020. Dette ville innebære en nedgang i eiendomsskatteinntektene på kr. 5,7 mill. ved en videreføring av en eiendomsskattebeskatning på 2,5 promille. Ved å øke beskatningen fra 2,5 til 3,5 promille, vil reduksjonen i eiendomsskatteinntekter bli begrenset til ca kr. 0,4 mill. For den enkelte eiendomsbesitter vil dette innebære kr. 75,- pr. år i lavere eiendomsskatt for en eiendom med kr.1,5 mill i takst og kr. 125,- lavere eiendomsskatt for en eiendom med kr. 2,5 mill i takst.

For bolig- og fritidseiendommer samt ubebygde tomter ligger det inne en differensiert eiendomsskattesats på 3,5 promille i 2020. Satsene for eiendomsskatt er uendret i planperioden.

Rentekompensasjonstilskuddet er et tilskudd knyttet til utbyggingen av skoler (barneskoleutbyggingen i forbindelse med reform 97), omsorgsboliger, sykehjem og senest rentekompensasjon ved utbedring av kirkebygg. Tilskuddet er en kompensasjon for deler av rente- og avdragsutgifter kommunene påføres ved utbygginger innen sektorene. Kompensasjonstilskuddet er anslått til kr 1,8 mill. i 2020, tilsvarende nivå som i budsjettet for 2019. Beregningene er foretatt ut fra inntektene i 2018, med en trinnvis reduksjon videre utover i økonomiplanperioden. Rentekompensasjonstilskuddsordningen for skolebygg ble utfaset 31.12.2016, og nye prosjekter blir derfor ikke omfattet av tilskuddsordningen.

Fra og med budsjett 2019 ble frie inntekter knyttet til flyktninger og asylsøkere budsjettert i kommunebidraget. De frie inntektene er integreringstilskudd og ekstratilskudd knyttet til enslige mindreårige asylsøkere. Disse inntektene ble tidligere budsjettert på Læringssenteret. Rammen til Læringssenteret ble fra 2019 økt tilsvarende inntektene som ble budsjettert i rammetilskuddet det året.

Ved beregning av renter og avdrag på innlån for 2020 er det tatt utgangspunkt i betalte avdrag i 2019 (hensyntatt resten av året), samt beregnet økning som følge av låneopptak for 2019. Renten for 2020 er beregnet med bakgrunn i virkelig lånemasse, med en rente for 2020 tilsvarende renten pr oktober 2019. Gjennomsnittlig rente i 2020 er 2,3 % (gjelder både fastrentelån og pt-rente lån). Det forutsettes låneopptak til investeringer mot slutten av året, og det er derfor ikke tatt høyde for renter og avdrag knyttet til låneopptaket i 2020 før i 2021-budsjettet. Flytende rentenivå er budsjettert med 2,0 % rente som gjennomsnitt gjennom hele 2020. Når det gjelder låneopptak tilknyttet investeringen ved Torpa barne- og ungdomsskole, er det budsjettert med opptak av også dette lånet sent i 2020, slik at rentebelastning ikke påløper i 2020, avdragsfrihet i byggeperioden, samt at dette lånet opptas med 30 års avdragstid (mot normalt 20 års nedbetaling som ellers praktiseres i Nordre Land kommune).

Renteinntekter knyttet til formidlingslån er budsjetter med bakgrunn i regnskapsførte inntekter på området for 2018. Økt utlån medfører at det er lagt inn en forventning om en økning i inntektene på kr 100.000,- det enkelte år i planperioden.

Budsjetterte renteinntekter på gitt ansvarlig lån er budsjettert med 7,0 % avkastning av totalt ansvarlig lån på kr 60 mill. Budsjetterte inntekter på kr 4,2 mill. ligger inne for hele økonomiplanperioden 2020-2023.

Renter på fond/alternative plasseringer er opprettholdt på 2019-nivå. Dette er post det er vanskelig å budsjettere, da avkastningen i hovedsak er avhengig av utviklingen i aksjemarkedet. For andre renteinntekter er budsjettert avkastning opprettholdt på 2019-nivå. Dette skyldes stabile innskuddsbeløp og lave rentesatser.

Økonomiske handlingsmål omfatter kommunebidragets linjer for netto driftsresultat; avsetning til fond og overføring til investeringsbudsjett. I denne økonomiplanen er det i hovedsak lagt opp til måloppnåelse for de økonomiske handlingsmål på egenfinansiering av investeringer (ordinære investeringer) (med unntak av 2020 og 2021 grunnet investeringen ved Torpa barne- og ungdomsskole). I planperioden er det ikke måloppnåelse på målet for netto driftsresultat og kun måloppnåelse i 2020 på målet knyttet til disposisjonsfondets størrelse (se kap. 3.4).

3.5.3 Tjenesteområdenes rammer

Nedenfor følger en verbal kommentar knyttet til det enkelte tjenesteområdes rammer i økonomiplanperioden 2020-2023.

Det er i budsjettet for 2020 lagt inn en forventet effektivisering på 0,5 % av netto rammer innenfor tjenesteområdet, tilsvarende regjeringens forventninger til kommunesektorens effektiviseringskrav gjennom statsbudsjettet.

Politisk styring

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Politisk styring omfatter politiske utvalg og arbeid, tilleggsbevilgninger og sentral avsetning til lønnsoppgjøret for kommende år.

Sentrale endringer som omfattes av området for politisk styring, er:

- Det arrangeres valg hvert andre år, og rammene for politisk styring blir endret i forhold til dette. Valggjennomføring beregnes til om lag kr. 215.000,- og det er lagt inn midler til valgene i 2021 (Stortingsvalg) og 2023 (Kommunevalg).
- Det avsettes kr 125.000,- til et utvalg/komité som skal ha fokus på oppvekst, omsorg og kultur.
- Rammen er konsekvensjustert for kontrollutvalgets vedtak i sak 28/19 om kontrollutvalgets budsjett for 2020, redusert med kr 100.000,- i lavere forvaltningsrevisjonsbudsjett.
- Rammen er korrigert for tidligere forventede gevinstuttak fra digitaliseringsprosjekt og det urealiserte prosjektet om ubetalt spisepause.
- Rammen for sentral avsetning til lønnsoppj r økes med n r kr 5,7 mill. Ved lønnsoppgjøret 2019 gav avsetning 2019 kun en kompensasjon på ca. 57 % av de merutgiftene lønnsoppgjøret medførte i tjenesteområdene. Denne økningen er nødvendig for å hensynta at det i 2020 er et hovedoppgjør, samt ta høyde for de forventninger til lønnsoppgjøret 2020 som statsbudsjettet signaliserer.

Organisasjonsutvikling

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Organisasjonsutvikling omfatter den administrative ledelsen samt stabsavdelingene HR og service og økonomi og IKT. Fra 2020 er Utviklingsavdelingen som tidligere har vært organisert direkte under rådmannen overført Samfunnsutvikling.

Innenfor disse områdene er det tilbakeført lønnsmidler til en stabslederstilling, som gjennom 2019 har vært vakant. I tillegg er digitaliseringsprosjektet avsluttet og stillingsressursen blir brukt til ressurs innen kvalitetssystem og utrederfunksjon i tillegg til videreføring av digitaliseringsutvikling.

I statsbudsjettet for 2020 statligg res de kommunale skatteoppkreverkontorene med virkning fra 1. juni 2020. Det er derfor tatt ut lønnsmidler for de lønnsressursene som er rapportert brukt til kommunal skatteoppkreverkontor fra samme tidspunkt.

Reglementet for påskjønnelse av ansatte foreslås noe endret og effektivisert. Det legges i fortsettelsen opp til at påskjønnelse for tilsatte med 25-års tjenestetid er gavekort. Nordre Land kommune har i mange år benyttet seg av KS hedersmerke, som nå avvikles som ordning.

I forbindelse med avslutningen av Landsby-prosjektet, ble det gitt en årlig ramme til tiltak for å opprettholde den positive aktiviteten Landsbybegrepet innebar. De siste årene har ikke denne rammen blitt benyttet fullt ut, og den halveres derfor fra 2020. Det vil likevel bli avholdt Landsbydugnad og bidrag til andre trivselstiltak.

Næring

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Det ble i formannskapet sak 30/17 vedtatt en tre-årlig bevilgning (2019-2021) på inntil kr. 1,0 mill. til Land Utvikling SA. Bevilgningen ble vedtatt finansiert med kr. 700.000,- årlig fra kommunens disponible næringsfond og kr. 300.000,- fra DA-midler.

Det er lagt inn en økning av den årlige bevilgningen til Gjøvikregionen Utvikling. Også denne bevilgningen finansieres fra kommunens disponible næringsfond.

Nordre Land kommune har 39,88641 GWh i konsesjonskraft. For planperioden er det budsjettert med en salgspris på konsesjonskraften på 37,5 øre/kWh for den andelen som er solgt til fastpris. Resterende andel er budsjettert med 39,8 øre/kWh. Dette gir en merinntekt sammenlignet med budsjett 2019 på kr 1,374 mill. Det antas at denne økte prisen på konsesjonskraften vil kunne vedvare også i årene som kommer.

Kirkelig fellesråd

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Kommunen har finansieringsansvaret for kirkelig fellesråd. Dette er hjemlet i kirkeovens § 15, som omhandler kommunens økonomiske ansvar:

Kommunen utreder følgende utgifter etter budsjettforslag fra kirkelig fellesråd:

- utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- utgifter til anlegg og drift av gravplasser
- utgifter til stillinger for kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd,
- driftsutgifter for fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold,
- utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring
- utgifter til kontorhold for prester.

Fellesrådets budsjettforslag skal også omfatte utgifter til kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og andre kirkelige tiltak i soknene.

Utgiftsdekningen skal gi grunnlag for at det i soknene kan holdes de gudstjenester biskopen forordner, at nødvendige kirkelige tjenester kan ytes, at arbeidsforholdene for de kirkelig tilsatte er tilfredsstillende og at menighetsråd og fellesråd har tilstrekkelig administrativ hjelp.

Rammen til kirkelig fellesråd er redusert i 2020-budsjettet. Dette skyldes uttak av en vakant stilling ved kirkegårdene.

Tjenesteutvikling 0-24

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Tjenesteutvikling 0-24 år omfatter de tidligere tjenesteområdene barnehage, grunnskole og velferd.

Innen det nye tjenesteområdet er det foretatt endringer i bemanning grunnet endrede behov. Dette utgjør totalt 7,3 årsverk. Hovedvekten av disse endrede behovene er på læringscenteret, der antall bosatte de siste to år er det halve av antall bosatte bare to-tre år

tilbake. Færre bosatte flyktninger gir færre på introduksjonsprogram, lavere integreringstilskudd og generelt lavere tjenestebehov innen denne tjenesten.

Kommunespsykologstillingen har vært vakant gjennom 2019. De innsparinger som er foretatt tidligere år grunnet vakanser, er tilbakeført, slik at stillingene kan besettes. I tillegg er tidligere øremerket statstilskudd til økt lærertetthet/tidlig innsats i skolen og til kommunespsykolog fra 2020 innlemmet i kommunens rammetilskudd, og denne innlemmingen er transportert ut til tjenestene. Når det gjelder økt lærertetthet/tidlig innsats i skolen, mottok kommunen kr. 1,5 mill i øremerket tilskudd for 2019, mens det kun er innlemmet kr. 1,0 mill i rammetilskuddet. På dette området er det valgt å prioritere å sette av kr. 0,3 mill i tillegg til innlemmingen, slik at regjeringens underfinansiering i noen grad kompenseres lokalt.

I tillegg til tilskuddet til økt lærertetthet/tidlig innsats i skolen, er det valgt å prioritere en styrking av tidlig innsats – språk og leseveiledning for 1. – 4. trinn, jfr. opplæringslovens § 1-4. Denne satsningen sammen med eventuelt nye spesialpedagogiske vedtak og økning av lederressurser i grunnskolen gis en styrking av rammen på kr. 1,045 mill.

Budsjettet til barnevernstjenesten har stått stille siden 2017, kun fremskrevet med lønns- og prisvekst. I samme tid har barnevernstjenesten endret seg betraktelig, og regnskapsførte utgifter er høyere enn de fremskrevne budsjettene. Grunnet manglende enighet om fordelingsnøkkel i Gjøvik og Land barnevernstjeneste, er det ikke mottatt budsjett for denne tjenesten, og det er heller ikke enkelt å estimere utgiftsnivået. For å legge et estimert budsjett, etter Nordre Land kommunes forståelse av fordeling, er det lagt inn en budsjettøkning på kr. 2,0 mill til denne tjenesten.

Nordre Land kommune er langt fremme på tverrfaglig samarbeid, og kommunen er i flere sammenhenger pekt på som en foregangskommune innen tverrfaglig samarbeid innenfor aldersgruppen 0-24 år. Dette gjør at statlige organer har signalisert at de ønsker å bidra til ytterligere utvikling av disse samhandlingsarenaene. Det er i denne sammenheng budsjettet med tilskuddsmidler innenfor tverrfaglig samarbeid.

Innen skole og barnehage ble det i budsjettet for 2019 gjort organisatoriske og strukturelle endringer, med virkning fra nytt skole- og barnehageår. Det er derfor lagt inn helårsvirkninger av de endringer som fremgår av budsjettet for 2019.

Tjenesteutvikling Helse og omsorg

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000

45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000
----	-----------------	------------	------------	------------	------------

Nordre Land kommune har gjennom 2019 kjøpt (plasser) tjenester ved en forsterket avdeling (skjermet enhet.) Ca 1. februar 2020 står nybygd avdeling for forsterket skjermet enhet med fire rom klar på Landmo. Bemanningsressurser for å drive disse fire plassene er lagt inn i rammen for Helse og omsorg, som en netto virkning mot den rammen tjenesten tidligere er gitt for kjøp av slike tjenester (plasser.) Gjennom hele prosessen har det vært kommunisert at Nordre Land kommunes behov for slike tjenester, statistisk er behovet 1,7 plasser. Dette innebærer at det i rammen til Helse og omsorg er lagt inne en forventning om salg av plasser til evt andre kommuner, som ikke har dekt sine behov for slike skjermede bo og omsorgstilbud.

I forslaget til statsbudsjettet ble det foreslått å øke innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester med kr. 50.000,- ut over prisstigningen. Dette betyr økte kostnader for tjenesteområdet før refusjon slår inn. Dette er tjenesten kompensert for.

Hvert år skjer det endringer i behovet for ulike tjenester. I 2020 er det kjent at noen nye brukere vil kreve omfattende tjenestetilbud, og i noen tilfeller vil også omfattende tjenestetilbud kunne opphøre grunnet opphør av behov. Det er tilført rammen midler til de kjente økte behovene.

I budsjettet for 2019 ble 4 sykehjemsplasser på Landmo «frosset», slik at disse gjennom 2019 skulle stå ledige. Grunnet stor pågang på utskrivninger fra spesialisthelsetjenesten/ sykehusene og perioder med stort behov for sykehjemsplasser, er rammen til Helse og omsorg styrket med kr 1,15 mill. for å kunne gjenåpne disse plassene

Sykefravær er innen Helse og omsorg en betydelig utgift. Innleie av sykevikarer kombinert med at sykelønnsrefusjonene ikke fullt ut dekker arbeidsgivers lønnsutgifter til den fraværende, gjør at 0,5 % sykefravær innen denne enheten har en utgiftsside på kr. 1,0 mill. Ekstraordinære tiltak blir iverksatt innen tjenesten i 2020, for å søke å redusere sykefraværet. En reduksjon av sykefraværet vil i tillegg til bedret arbeidsmiljø også kunne gi tjenesteutvikling 24+ (Helse og omsorg) bedre økonomiske rammebetingelser og derav bedre økonomisk handlingsrom.

Samfunnsutvikling

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Samfunnsutvikling omfatter tidligere samfunnsutvikling (teknisk drift, eiendom, plan/landbruk/næring og brann), utviklingsavdelingen samt kultur.

I budsjettet for 2019 ble Samfunnsutvikling gitt noen engangsrammer (egenandel matrikkelforbedringsprosjekt, grunnkurs ekstramannskaper brann og etterbetaling av lønn i brannvesenet). Disse er korrigert for i rammen for 2020.

I statsbudsjettet er det foretatt innlemming av tidligere øremerket statstilskudd/husbanktilskudd for etablering og tilpasning av bolig. Dette er transportert til rammen på Samfunnsutvikling med kr. 0,5 mill.

De siste år har det vært utgiftsøkninger på områder som strøm/elektrisitet, biovarme, innkjøp av innsatsfaktorer og vintervedlikeholdsgifter til kommunale veier. Til styrking av bl.a. disse posten er rammen til Samfunnsutvikling styrket med kr. 1,32 mill.

Tjenesteområdet Samfunnsutvikling er redusert med lønnsutgifter tilsvarende ett årsverk innenfor eiendomsavdelingen.

Innenfor kulturområdet er det lagt opp til en videreføring av vedtatt rullering av prioritert handlingsprogram for anleggsutbygging med en styrking av rammen tilsvarende sist vedtatte handlingsprogram.

Videre er det lagt opp til redusert aktivitet i bibliotek/servicetorg, avvikling av dirigentstøtte til voksenkor- og korps, samling av ulike kulturskolearrangementer til ett stort arrangement og uttak av vakant stilling i løpet av 2020.

Selvkost

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

Budsjett 2019 er fremskrevet med forventet lønns- og prisvekst. Det legges opp til betydelige investeringer innen vann og avløpsområdet gjennom denne økonomiplanen både på Dokka og i fjellet, og det er å forvente at vann- og avløpsgebyr i økonomiplanperioden da kan stige noe i tillegg til å disponere tidligere avsatte selvkostfond, som følge av økte kalkulatoriske kostnader. Dette innebærer at det er lagt inn en forventning om at økning på kr. 1,8 mill fra selvkostområdene til dekning av disse økte kalkulatoriske kostnadene (bla renter og avdrag).

3.5.4 Rammetildeling budsjett 2020

		Rammer 2020
11	Politisk styring	15 831 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200
17	Næring	-11 176 000
18	Kirkelige formål	519 100
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100
19	Pensjonsforhold	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000
45	Selvkostområder	-7 106 400
	Sum	416 759 000

3.6 Investeringsprogram 2020-2023

I tillegg til driftsdelen må også økonomiplanen inneholde en plan for kommunens kapitalanskaffelser i fireårsperioden. Investeringsprogrammet skal ifølge loven inneholde alle inntekter som ikke er løpende, samt utgifter knyttet til anskaffelse av eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk og som er av vesentlig verdi, eller påkostning på eksisterende varige driftsmidler som er av varig og vesentlig verdi. Eiendelen må ha en økonomisk levetid på minst tre år og ha en anskaffelsesverdi på minst kr. 100.000,-.

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. Noen investeringsprosjekter kan ikke lånefinansieres, for eksempel egenkapitalinnskuddet i KLP og andre kjøp av aksjer og andeler. Kommunen må derfor ha frie inntekter til å finansiere deler av investeringene.

Momskompensasjonen i investering skal gå til å finansiere kompensasjonsberettigede utgifter. Dette betyr at kommunen kun kan låne netto investert beløp.

Drifts- og investeringsdelen i en økonomiplan henger nøye sammen fordi lånefinansiering av investeringene påvirker kommunens rente- og avdragsutgifter, som må dekkes av de løpende driftsinntektene.

3.6.1 Investeringsprogram 2020-2023

Investeringsplan utenfor VA (i 1000 kr)	2020	2021	2022	2023
Egenkapitalinnskudd KLP	2 300	2 300	2 300	2 300
Digitaliseringsprosjektet	1 000	500	500	500
IKT-prosjekter	500	500	500	500
Utskifting av utstyr kjøkken Landmo	500	500	500	
Alarmanlegg Landmo	10 000			
Digitalt undervisningsutstyr til grunnskole	500	500		
Startlån - husbanklån	20 000	20 000	20 000	20 000
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE	700	700	700	700
Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	2 000	2 000	2 000	2 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter	2 000	2 000	2 000	2 000
Tiltak ferdigstilling Lokverkstedet	500			
GPS-utstyr for oppmåling og Teknisk drift	200			
Ny vedmaskin	350			
Rehabilitering Landmo	2 500	2 500		
Ny skole TBUS	83 750	83 750		
Opparbeidelse bussholdeplass / parkering TBUS/Elverom			6 500	
Trafikksikkerhetstiltak - gatelys komm veg	610	610	610	610
Gatelys - nye armaturer/ombygging til målt anlegg	500	500	500	500
Solskjeming Landmo	300			
Forprosjekt rehabilitering Dokka stadion		300		
Sum ordinære investeringstiltak	129 210	117 660	37 110	30 110
Investeringsplan VA Dokka (i 1000 kr) (eks.mva)	2020	2021	2022	2023
Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)	4 800	4 800	4 800	4 800
Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett	2 000	2 000	2 000	2 000
Fremføring av vann og avløp til Dokken		2 880		
Høydebasseng/tilførselsledning Dokka		14 000		
Dokka RA - biologisk rensekrav - restbevilgning	31 750			
Sum investeringer VA Dokka	38 550	23 680	6 800	6 800
Investeringsplan VA Synnfjell (i 1000 kr) (eks. mva)	2020	2021	2022	2023
Tilkobling av nye abonnenter i fjellet	4 000	3 000	2 000	2 000
Ramme investeringer i Synnfjellet	11 300	33 500	14 000	
Sum investeringer VA Synnfjell	15 300	36 500	16 000	2 000
Sum finansieringsbehov:	183 060	177 840	59 910	38 910
Finansiering:	2020	2021	2020	2023
Momskompensasjon	20 882	18 512	2 962	1 562
Overført fra drift	2 000	2 000	2 200	2 000
Bruk av lånemidler	160 178	157 328	54 748	35 348
Sum finansiering:	183 060	177 840	59 910	38 910

3.6.2 Kommentarer til investeringsbudsjett 2020

Investeringsplan utenfor VA

Egenkapitalinnskudd KLP

Bevilgning til eventuell innkalling av ytterligere egenkapital til KLP. Nøyaktig sum for 2020 er ikke kjent før sensommeren 2020. Det er årlig økt egenkapital i KLP de siste 10 årene.

Digitaliseringsprosjektet

Nye versjoner av fagsystemer må anskaffes for å ta i bruk fullelektronisk arkiv og digitale post-løsninger. Det må også ny skanningsløsning på plass. Nytt sak- og arkivsystem med flere integrasjoner med andre programmer og systemer arbeides det videre med.

IKT-prosjekter

IKT-avdeling har de siste årene hatt en pott på kr 500.000,- i frie midler til uforutsette hendelser som krever oppgraderinger samt nødvendig utbedringer av IKT-plattformen. Med 700 ansatte, 900 elever og 25 avdelinger som skal ha IKT-tjenester er denne potten innarbeidet. Bevilgningen skal brukes til tiltak som jfr. GKRS nr. 4 (regnskapsreglene) defineres som investeringstiltak.

Utskifting av utstyr kjøkken Landmo

Kjøkkenet på Landmo har til dels gammelt utstyr, hvorav noe fortsatt er fra byggeåret 1986. De siste par årene har det vært behov for akutte anskaffelsesprosesser, da vitalt utstyr, som brukes i produksjonen av mat til institusjons- og hjemmeboende, får feil og mangler. Det er vært en gjennomgang av kjøkkeninstallasjoner og det legges opp til en noe planmessig utskifting av utstyret gjennom en avsetning for perioden 2020-2022.

Alarmanlegg Landmo

Landmo anskaffet alarmanlegg til beboelsesrom, gjennom det pilotprosjektet kommunen deltok i sammen med Everycare AS. Etter at Everycare AS gikk konkurs, og hovedeier ikke garanterer for videre utvikling og drift, vil det være nødvendig å sette i gang en prosess mot å gå til anskaffelse av nytt alarmanlegg.

Digitalt undervisningsutstyr i grunnskolen

Det budsjetteres med en årlig bevilgning på kr. 500.000,- ut budsjettåret 2021 for å kunne reinvestere i elektronisk læringsutstyr, etter hvert som eksisterende datautstyr blir kassert/er ferdig avskrevet. Dette er nødvendig for å opprettholde muligheter for effektiv og læring tilpasset samfunnsutviklingen.

Startlån – husbanklån

Det er lagt inn en årlig bevilgning til videreutlån/startlån. Dette gjelder utlån til innbyggere som ikke tilbys finansiering/toppfinansiering gjennom ordinære utlånsvirksomhet i banker, men som allikevel ansees å ha mulighet til å betjene låneopptak.

Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE

Bevilgning for å foreta utskifting av transportmidler og utstyr innenfor Tjenesteområde Samfunnsutvikling, som etter standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet.

Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom

For å kunne gjennomføre de tiltak som er prioritert i vedlikeholdsplanen, er det nødvendig å bevilge midler i henhold til de behov planen initierer. Det skal i planen prioriteres ENØK-tiltak

som gir energieffekter. Bevilgningen er en total ramme for delprosjektene på dette området. Tiltakene i kommunen skal etter standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 kvalifisere til bokføring i investeringsregnskapet.

Sikring og ENØK-tiltak kirker

Det er lagt inn en rammebevilgning til prosjekter i kirken, og innenfor rammene skal kirkevergen i samarbeid med Tjenesteområde Samfunnsutvikling prioritere investeringstiltak i kirkene.

Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter

Bevilgning til opprustning av kommunale veger, som jfr. standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Bevilgningen er en totalramme for delprosjektene på dette området.

Tiltak ferdigstilling Lokverkstedet

Delfinansieringen innebærer å ferdigstille bygget slik det fremstår som et hensiktsmessig helårs kulturarena. Dette innebærer opparbeidelse av hensiktsmessig varmekilde samt bredbåndstilknytning. Ferdigstilling av prosjektet som tidligere var antatt å beløpe seg til ca. kr 4,2 mill.

GPS-utstyr for oppmåling og Teknisk drift

Oppmålingsavdelingens GPS-utstyr er noen år gammelt og ikke fullt ut digitalt. I forbindelse med overtakelse av vann- og avløpsnett i Synnfjellet, og gjennom dette også et betydelig behov for oppmålingsutstyr til innmåling av trasees, grøfter og kummer, anskaffes en ny enhet for GPS-oppmåling, slik at oppmåling på sommertid kan utføres av to parallelle lag.

Ny vedmaskin

På vedsenteret er det i dag to vedproduksjonslinjer. En ble anskaffet og satt i drift i 2015. Den andre er av eldre årgang. Det er lagt opp til en planmessig utskifting av denne produksjonslinjen i 2020.

Rehabilitering Landmo

1986-bygget ved Landmo sykehjem har i liten grad vært oppgradert siden byggeåret. Det er nå nødvendig å rehabilitere beboelsesrom. Det er besluttet at dette i størst mulig grad skal gjøres i egen regi. For å unngå å stenge av en hel avdeling, og flytte beboere, er det planlagt å foreta rehabiliteringer over en fire-års periode, slik at det er avsatt kr. 2,5 mill årlig i planperioden, til sammen kr. 10 mill.

Rehabilitering og nybygg Torpa barne- og ungdomsskole

Etter gjennomført forprosjektering, ble det vedtatt i kommunestyret, i sak 49/19, å gå videre til anbudsprosess innenfor en investeringsramme på kr. 167,5 mill. Dette forutsetter at klasseromsfløy rehabiliteres, og resten av bygningsmassen rives for å gjøre plass til nybygg. I dette prisanslaget ligger bygging av skolebygg med ny svømmehall, uten gymsal, men med ekstern flerbrukshall.

Anbudsdokumenter er sendt ut høsten 2019, og kommunestyret vil i starten av 2020 få anbudene til behandling, slik at endelig ramme blir kjent.

Trafikksikkerhetstiltak - gatelys kommunale veger

Tiltaket gjelder etablering av gatelys langs veger iht prioritert rekkefølge. Tiltaket er hjemlet i vedtatte Trafikksikkerhetsplan for 2018-2021 – revisjon tiltaksplan for kommunal veg 2020.

Gatelys - nye armaturer / ombygging til målt anlegg

Gatelysene har i stor grad HQL-pærer. Denne typen lyspærer er ikke lenger tillatt brukt, som følge av fase to av EU sitt økodesigndirektiv. Disse må derfor planmessig erstattes av andre typer lyskilder, og det er derfor lagt inn en planmessig utskifting i perioden 2018 til 2021. Videre innebærer bevilgningen en ombygging til målte anlegg.

Investeringer VA Dokka

Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)

I hovedplan for VA er det vedtatt årlig fornyelse av minimum 1 % av VA-nettet, for å ivareta nødvendig kvalitet og driftssikkerhet. Det er derfor lagt inn en årlig bevilgning.

Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett

Årlig ramme for tilkobling av nye abonnenter til eksisterende VA nett, i områder med naturlig nærhet til kommunal infrastruktur.

Dokka renseanlegg – biologisk rensekrav - restbevilgning

Bevilgningen i 2020 er en del av totalbevilgning på kr. 55,0 mill. Dokka RA har hatt utfordringer med å oppfylle rensekravene, og Fylkesmannen krever tiltak og anbefaler at det bygges et biologisk rensetrinn for å oppfylle kravene. Tiltaket inkluderer utskifting av hovedtavle og styringssystem. Videre innebærer tiltaket en ny dimensjonering av septikmottak og slambehandling bla. som følge av økt belastning fra fritidsbebyggelse i Synnfjellet.

Investeringer i vann- og avløp i Synnfjell

Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett

Årlig ramme for tilkobling av nye abonnenter til eksisterende VA nett, i områder med naturlig nærhet til kommunal infrastruktur. Det avsettes en betydelig bevilgning i 2020, for så å nedtrappe denne etter hvert som de naturlige områdene blir tilkoblet eksisterende nett.

Ramme for investeringer i vann- og avløp i Synnfjellet

Det vedtas en ramme for investeringer i vann- og avløpssystemet i Synnfjell Øst og Syd. Innenfor denne rammen skal det detaljprosjekteres Vann og avløp i både Synnfjell Øst og Syd, påstartes ledningstrase mellom Nordrumssetra RA og Klevmosæterhøgda, påstartes

utjevningssvømmebasseng på Klevmosæterhøyda og utarbeides reguleringsplan for Nordrumssetra industriområde.

3.6.3 Kommentarer til investeringsprosjekter senere i planperioden

Prosjektering TBUS og bussholdeplass / parkering Elverom

Tiltaket gjelder ombygging av bussholdeplass/parkeringsløsning ved Torpa barne- og ungdomsskole og Torpa barnehage avd. Mariringen, for å etablere en mer praktisk og trafiksikker løsning rundt på- og avstigning ved levering og henting av barn ved skolen og barnehagen. Det ble i 2017 bevilget midler til prosjektering av rehabiliteringstiltak ved Torpa barne- og ungdomsskole (kr. 100.000,-) og gjennomføring av prioriterte tiltak ved bussholdeplass/parkering i 2018 (kr. 6.400.000,-). Denne bevilgningen er nå forskjøvet, og avventes og sees i sammenheng med rehabiliteringsprosjekt ved Torpa barne- og ungdomsskole, da dette arealet sannsynligvis vil måtte brukes som riggplass ved et eventuelt byggeprosjekt.

Forprosjekt rehabilitering Dokka Stadion

Prosjektering av rehabilitering og oppgradering av standard på Dokka Stadion inklusive friidrettsfasiliteter.

Fremføring av vann og avløp til Dokken

Tiltaket gjelder fremføring av vann- og avløpsledning til Dokken grustak, for å legge forholdene til rette for fremtidig utvikling av området. Dette er et område som ikke er regulert og derfor vil usikkerheten være stor i forhold til hvordan et vann- og avløpsnett skal bygges inne på området. Det er derfor i dette forslaget laget et minimum av ledningsnett for å bygge en tilfredsstillende infrastruktur slik at området får en sikker vann- og avløpsløsning. Denne løsningen gir ikke brannvann for sprinkling til næringsområdet, dette skal utredes i et annet prosjekt med tilførselsledning, utvidelse og mulig ny plassering av høydebasseng.

Høydebasseng/tilførselsledning Dokka

Kapasiteten på eksisterende høydebasseng er liten og vannforsyningen er sårbar for lekkasjer og tekniske feil. I tillegg er det utfordringer med å levere tilstrekkelig kapasitet på slukkevann til sprinkleranlegg. Det er behov for å utrede egen forsyningsledning til høydebassenget, og en eventuell utvidelse av høydebassenget. Dette er under prosjektering og VA-ledning Moskauglinna foreslås bygget i 2021.

I tillegg er det flere prosjekter som ikke er avklart og kostnadsberegnet ennå som vil kunne komme inn i investeringsprogrammet i løpet av perioden:

- 6-8 omsorgsboliger med fellesareal for voksne tjenestemottakere
- Investeringer i forbindelse med boligsosial handlingsplan
- Restaureringstiltak på kirkebygg
- Utbygging av den digitale Landsbyen

- Flytting av miljøstasjonen i Synnfjell Øst for å legge til rette for næringstomt på Nordrumssætra
- Tonlia – flomutredning og prosjektering
- Torpa Høydebasseng – nytt tak
- Pilotprosjekt elektroniske vannmålere

4. Økonomiplan 2020-2023 med budsjett 2020 i tall

4.1 Bevilgningsoversikt – drift

	R 2018	B 2019	B 2020	Ø 2021	Ø 2022	Ø 2023
Rammetilskudd	-235 706	-239 478	-251 494	-259 039	-267 928	-278 587
Innteks- og formueskatt	-140 951	-143 400	-147 318	-151 961	-156 744	-161 671
Eiendomsskatt	-33 058	-32 000	-32 384	-32 166	-32 028	-31 969
Andre generelle driftsinntekter	-9 597	-24 495	-20 925	-20 725	-20 525	-20 325
Sum generelle driftsinntekter	-419 312	-439 373	-452 121	-463 891	-477 225	-492 552
Sum generelle midler bevilget til drift	395 403	404 310	410 023	439 203	455 108	471 731
Avskrivninger	21 609	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Sum netto driftsutgifter	417 012	426 310	432 023	461 203	477 108	493 731
Brutto driftsresultat	2 300	13 063	20 098	2 688	117	-1 179
Renteinntekter	-7573	-7 000	-7 700	-7 800	-7 900	-8 000
Utbytter						
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	510	-2 300	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Renteutgifter	8 964	7 900	11 572	14 529	14 529	14 529
Avdrag på lån	18 031	18 200	21 857	26 734	29 701	31 401
Netto finansutgifter	19 932	16 800	24 229	31 963	34 830	36 430
Motpost avskrivninger	-21 609	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000
Netto driftsresultat	3 977	18 263	22 327	12 651	12 947	13 251
Overføring til investering	4 029	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Netto avsetninger bundne driftsfond	56	-1 505	-1 304	0	0	0
Netto avsetninger disposisjonsfond	5 418	17 768	21 631	10 651	10 947	11 251
Dekning av tidligere års merforbruk	-5 526	0	0	0	0	0
Sum disponeringer	3 977	18 263	22 327	12 651	12 947	13 251
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

4.2 Bevilgningsoversikt drift B-skjema (1B)

		Rammer 2020	Rammer 2021	Rammer 2022	Rammer 2023
11	Politisk styring	15 831 000	16 529 000	16 808 000	17 536 000
12	Organisasjonsutvikling	31 211 200	31 620 000	32 559 000	33 529 000
17	Næring	-11 176 000	-11 176 000	-15 876 000	-15 876 000
18	Kirkelige formål	519 100	535 000	551 000	567 000
18	Overført kirkelig fellesråd	4 735 100	4 878 000	5 025 000	5 177 000
19	Pensjonsforhold	0	0	0	0
22	Tjenesteutvikling 0-24	157 159 000	157 861 000	163 956 000	168 882 000
36	Tjenesteutvikling 24+	163 892 000	165 341 000	169 832 000	174 959 000
44	Samfunnsutvikling	61 694 000	62 293 000	65 256 000	67 227 000
45	Selvkostområder	-7 106 400	-7 321 000	-7 542 000	-7 770 000

4.3 Bevilgningsoversikt – investering

Alle tall i 1000	R 2018	B 2019	B 2020	Ø 2021	Ø 2022	Ø 2023
Investering i varige driftsmidler	53 128	64 432	160 760	155 240	37 610	16 910
Tilskudd til andres investeringer	4 123	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	1 992	2 000	2 300	2 300	2 300	2 300
Utlån av egne midler	19 889	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Avdrag på lån	7 129	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600
Sum investeringsutgifter	86 261	89 032	185 660	180 140	62 510	41 810
Kompensasjon for merverdiavgift	-4 033	-7 383	-20 882	-18 512	-2 963	-1 562
Tilskudd fra andre	-3 137	0	0	0	0	0
Salg av varige driftsmidler	-6 408	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-7 746	-2 600	-2 600	-2 600	-2 600	-2 600
Bruk av lån	-60 934	-77 049	-160 178	-157 028	-54 747	-35 648
Sum investeringsinntekter	-82 258	-87 032	-183 660	-178 140	-60 310	-39 810
Videreutlån	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	0	0	0	0	0	0
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-4 029	-2 000	-2 000	-2 000	-2 200	-2 000
Netto fondsbruk bundne investeringsfond	361	0	0	0	0	0

Netto fondsbruk ubundne investeringsfond	-335	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-4 003	-2 000	-2 000	-2 000	-2 200	-2 000
Fremført til inndecking i senere år	0	0	0	0	0	0

4.4 Bevilgningsoversikt investering B-skjema (2B)

Spesifisert investeringsoversikt B- skjema	2020	2021	2022	2023
Digitaliseringsprosjektet	1 000	500	500	500
IKT-prosjekter	500	500	500	500
Utskifting av utstyr kjøkken Landmo	500	500	500	
Alarmanlegg Landmo	10 000			
Digitalt undervisningsutstyr til grunnskole	500	500		
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE	700	700	700	700
Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	2 000	2 000	2 000	2 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter	2 000	2 000	2 000	2 000
Tiltak ferdigstilling Lokverkstedet	500			
GPS-utstyr for oppmåling og Teknisk drift	200			
Ny vedmaskin	350			
Rehabilitering Landmo	2 500	2 500		
Ny skole TBUS	83 750	83 750		
Opparbeidelse bussholdeplass / parkering TBUS/Elverom			6 500	
Trafikksikkerhetstiltak - gatelys komm veg	610	610	610	610
Gatelys - nye armaturer/ombygging til målt anlegg	500	500	500	500
Solskjeming Landmo	300			
Forprosjekt rehabilitering Dokka stadion				300
Fornylse av VA-nettet (1% årlig)	4 800	4 800	4 800	4 800
Tilkobling abonnenter til eksisterende VA-nett	2 000	2 000	2 000	2 000
Fremføring av vann og avløp til Dokken		2 880		
Høydebasseng/tilførselsledning Dokka		14 000		
Dokka RA - biologisk rensekrav - restbevilgning	31 750			
Tilkobling av nye abonnenter i fjellet	4 000	3 000	2 000	2 000
Ramme investeringer i Synnfjellet	11 300	33 500	14 000	0

Spesifikasjon bevilgningsoversikt investering	160 760	155 240	37 610	16 910
---	---------	---------	--------	--------

4.5 Økonomisk oversikt drift

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Driftsinntekter			
Rammetilskudd	235 705 925,00	239 478 000	251 494 000
Innteks- og formuesskatt	140 950 878,68	143 400 000	147 318 000
Eiendomsskatt	33 057 629,65	32 000 000	32 384 000
Andre skatteinntekter	9 834 153,00	10 000 000	9 825 000
Andre overføringer og tilskudd fra staten	32 116 829,00	17 505 000	15 623 700
Overføringer og tilskudd fra andre	83 105 466,82	43 305 743	49 608 064
Brukerbetalinger	27 516 183,76	28 671 018	29 704 400
Salgs- og leieinntekter	73 853 456,66	74 813 200	80 219 581
Sum driftsinntekter	636 140 522,57	589 172 961	616 176 745
Driftsutgifter			
Lønnsutgifter	354 323 921,32	334 304 810	344 434 965
Sosiale utgifter	79 411 707,23	77 133 289	82 763 023
Kjøp av varer og tjenester	138 283 289,80	110 586 067	121 149 913
Overføringer og tilskudd til andre	41 872 514,12	27 072 500	21 272 600
Avskrivninger	21 609 373,00	22 000 000	22 000 000
Fordelte utgifter	-1 466 389,60	5 012 850	
Sum driftsutgifter	634 034 415,87	576 109 516	591 620 501
Brutto driftsresultat	2 106 106,70	13 063 445	24 556 244
Finansinntekter			
Renteinntekter	7 610 903,57	7 000 000	7 700 000
Utbytter	155 938,70	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	510 647,50	-2 300 000	-1 500 000
Renteutgifter	8 964 703,74	7 900 000	11 572 000
Avdrag på lån	18 031 260,08	18 200 000	21 857 000
Netto finansutgifter	-19 739 769,05	-16 800 000	-24 229 000
Motpost avskrivninger	21 609 373,00	22 000 000	22 000 000
Netto driftsresultat	3 975 710,65	18 263 445	22 327 244
Disp. eller dekning av netto driftsresultat:			
Overføring til investering	4 029 000,00	2 000 000	2 000 000

Netto avs. til eller bruk av bundne driftsfond	56 010,57	-1 504 901	-1 304 486
Netto avs. til eller bruk av disposisjonsfond	5 417 672,16	17 768 346	21 631 730
Dekning av tidligere års merforbruk	0,00	0	0
Disponering av tidligere års mindreforbruk	-5 526 972,08	0	0
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	3 975 710,65	18 263 445	22 327 244
Fremført til inndeckn. i senere år (merforbruk)	0,00	0,00	0,00

4.6 Oversikt over gjeld og vesentlige forpliktelses

	Gjeld ved inngangen av året	Låneopptak i året	Budsejtterte avdrag	Gjeld ved utgangen av året	I % av brutto driftsinntekter
2019	444 541	91 539	18 200	517 880	79,58 %
2020	517 880	159 938	21 857	655 961	98,54 %
2021	655 961	157 028	26 734	786 255	115,45 %
2022	786 255	54 748	29 701	811 302	116,45 %
2023	811 302	35 348	31 401	815 249	114,39 %

5. Gebyr og betalingssetter 2020

1 BETALINGSSATSER - SENTRUM KINO			
Kategori	2019	% - vis endring	2020
Barn	80,- (90,-)	12,5 %	90 (100)
Ungdom	90,- (100,-)		utgår
Voksen	100,- (110,-)	10,0 %	110 (120)
Prisene i parentes gjelder filmer med særlig høy leiepris, f.eks 3D-film.			
Leie kinosal - interne arrangører NLK - (f.eks. skoler)	0	0,0 %	0
Leie kinosal - lokale lag - pr. inntektsgivende arr.	2 150	4,7 %	2 250
Leie kinosal - lokale lag - pr. øving	215	4,7 %	225
Leie kinosal - andre - private arrangører*	5 350	4,7 %	5 600
Leie Lokverkstedet - interne arrangører NLK	0	0,0 %	0
Leie Lokverkstedet - lokale lag pr. arrangement	0	0,0 %	0
Leie Lokverkstedet - lokale lag pr. øving	0	0,0 %	0
Leie Lokverkstedet - andre arrangører pr. arrangement	5 350	4,7 %	5 600
Leie Lokverkstedet - andre arrangører pr. øving	215	4,7 %	225

2 Kulturskolen			
Kategori	2019	% - vis endring	2020
Ordinær elevavgift	1 260	4,8 %	1 320
Moderasjon dans	840	4,8 %	880
Elevavgift voksne (over 19 år)	2 520	4,8 %	2 640
Direksjon av skolekorps	16 000	4,8 %	16 760
Kulturskolen har moderasjonsordning for familier som betaler for mer enn 2 dansegrupper.			
Det betales ordinær pris for 2 dansegrupper (kr 1.320,- pr. gruppe pr. halvår). For de resterende gruppene betales kr. 880,- pr. halvår. Ordningen gjelder pr. familie.			

3 LEIE AV DOKKAHALLEN OG UMLEIE AV PASSER TIL SALG, TIVOLI, UTSTILLINGER M.V			
Areal	2019	% - vis endring	2020
0 - 49 kvm/dag	240	2,9 %	247
50 - 249 kvm/dag	388	3,1 %	400
250 - 499 kvm/dag	546	2,9 %	562
500 - 999 kvm/dag	745	3,0 %	767
Over 1000 kvm/dag	934	3,0 %	962
Leie Dokkahallen pr time	204	2,9 %	210
Leie svømmehallen pr time	663	2,9 %	682

4 HUSLEIE KOMMUNALE BOLIGER				
		2019	% - vis endring	2020
Omsorgsleilighet	Furuholtet	6 400	1,5 %	6 496
Omsorgsleilighet	Rudsgt. 6-12	6 400	1,5 %	6 496
Omsorgsleilighet	Rudsgt. 18 L	6 400	1,5 %	6 496
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 A	7 220	1,5 %	7 328

Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 F	7 220	1,5 %	7 328
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 B-D	8 166	1,5 %	8 288
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 I-H	9 770	1,5 %	9 916
Omsorgsleilighet	Korsvold	8 360	1,5 %	8 485
Omsorgsleilighet	Gamlevn. 43-45	7 530	1,5 %	7 643
Omsorgsleilighet	Gamlevn. 47	8 185	1,5 %	8 308
Trygdeleilighet	Landmovn. 2-12	4 640	1,5 %	4 708
Trygdeleilighet	Gamlevn. 35-37	4 640	1,5 %	4 708
Utleiebolig	Storgata 21	4 775	1,5 %	4 847
Utleiebolig	Dokken 17	5 100	1,5 %	5 176
Utleiebolig	Vokksgata 27	4 775	1,5 %	4 846
Utleieleilighet	Nybovn 12-22	4 600	1,5 %	4 669
Utleieleilighet	Nybovn 20	5 790	1,5 %	5 876
Utleieleilighet	Jevnakervn. 26F	9 115	1,5 %	9 250
Utleieleilighet	Jernb.gt. 3	5 877	1,5 %	5 965
Utleieleilighet	Villavn.	4 775	1,5 %	4 847
Utleieleilighet	Elgtråkket 5	5 678	1,5 %	5 763
Utleieleilighet	Elgtråkket 7-21	5 940	1,5 %	6 029
Utleieleilighet	Elgtråkket 14	5 550	1,5 %	5 633
Utleieleilighet	Elgtråkket 6	6 608	1,5 %	6 707
Utleieleilighet	Elgtråkket 12	8 507	1,5 %	8 634

5	VANN - AVLØP - RENOVASJON - SEPTIK					
	Vann/avløp Dokkaområdet	2019	Inkl mva	%- vis endring	2020	Inkl mva
	Fastavgift vann	2 045	2 556	0,0 %	2 045	2 556
	Fastavgift avløp	2 575	3 219	0,0 %	2 575	3 219
	Forbruk pr kbm vann	26,00	33	0,0 %	26,00	33
	Forbruk pr kbm avløp	33,00	41	0,0 %	33,00	41
	Gebyr for manglende innrapportering av vannmålerstand (mva.fritt)	500	500	0,0 %	500	500
	Tilknytningsavgifter Dokkaområdet					
	Lav sats vann pr kvm	65	81	0,0 %	65	81
	Lav sats avløp pr kvm	125	156	0,0 %	125	156
	Middels sats vann pr kvm (mva.fritt)	25	25	0,0 %	25	25
	Middels sats avløp pr kvm (mva. fritt)	45	45	0,0 %	45	45
	Normal sats vann pr kvm (mva. fritt)	210	210	0,0 %	210	210
	Normal sats avløp pr kvm (mva. fritt)	230	230	0,0 %	230	230
	Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500
	Næring, vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
	Næring, avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
	Ved omdisponering av eksisterende bygg, f.eks endring fra kaldt lager til varmt lager, tilkommer det ikke ny tilknytningsavgift					
	Vann/avløp Synnfjell Øst					
	Fastavgift vann	2 300	2 875	36,5 %	3 140	3 925
	Fastavgift avløp	4 000	5 000	-18,5 %	3 260	4 075
	Fastavgift vann anneks som boenhet				1 570	1 963

Fastavgift avløp anneks som boenhet					1 630	2 038
Forbruk pr kbm vann fritidseiendommer	10	12,5	0,0 %	10	12,5	12,5
Forbruk pr kbm avløp fritidseiendommer	12	15	0,0 %	12	15	15
Forbruk vann pr kvm næringseiendommer	10	12,5	0,0 %	10	12,5	12,5
Forbruk avløp pr kvm næringseiendommer	12	15	0,0 %	12	15	15
Tilknytningsavgifter Synnfjell Øst						
Lav sats*	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000	25 000
Normal sats (nye hytter)*	130 000	130 000	0,0 %	130 000	130 000	130 000
Normal sats (eksisterende hytter)*	70 000	70 000	0,0 %	70 000	70 000	70 000
Normal sats (hytter<80m2 BRA og tomt<500m2)*	70 000	70 000	0,0 %	70 000	70 000	70 000
Høg sats*	50 000	50 000	0,0 %	50 000	50 000	50 000
Anneks*	30 000	30 000	0,0 %	30 000	30 000	30 000
Næringsbygg vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000	25 000
Næringsbygg avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500	37 500
Tilbygg næringsbygg	5 000	6 250	0,0 %	5 000	6 250	6 250
Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500	12 500
* Ved tilknytning av kun vann eller kun avløp, fakturere gebyr 50 %.						
Renovasjon fritidsboliger pr år						
140 liter	1 299	1 624	-5,3 %	1 230	1 538	1 538
Container	1 299	1 624	-5,3 %	1 230	1 538	1 538
Overtredelsesgebyrer containerrenovasjon (mva.fritt)	750	750	0,0 %	750	750	750
I tillegg kommer alle kostnader v/opprydding, fjerning og levering.						
Renovasjon husholdninger pr år (pris basert på restavfallsdunk)						
80L Restavfall	1 985	2 481	-12,2 %	1 743	2 179	2 179
140L Restavfall/Standardabonnement	2 231	2 789	-8,1 %	2 050	2 563	2 563
240L Restavfall	2 690	3 363	-8,6 %	2 460	3 075	3 075
360L Restavfall	2 990	3 738	54,3 %	4 613	5 766	5 766
660L Restavfall	4 215	5 269	82,4 %	7 688	9 610	9 610
Dunksamarbeid (std - 15%)	1 859	2 324	-6,2 %	1 743	2 179	2 179
Fradrag hjemmekompost	-464	-580	-55,8 %	-205	-256	-256
Ved gjenvinningsstasjonene gjelder avgifter vedtatt av Horisont						
Septik slam (nytt oppsett)						
Kontrollgebyr septikk	235	294	42,6 %	335	419	419
Slamavskiller for bolig (inntil 4 m3)	1 625	2 031	0,0 %	1 625	2 031	2 031
Tett tank for bolig (inntil 6 m3)	2 130	2 663	0,0 %	2 130	2 663	2 663
Minirensanlegg for bolig	1 625	2 031	0,0 %	1 625	2 031	2 031
Slamavskiller for fritidsbolig (inntil 4 m3)	2 025	2 531	0,0 %	2 025	2 531	2 531
Tett tank for fritidsbolig (inntil 6 m3)	2 530	3 163	0,0 %	2 530	3 163	3 163
Minirensanlegg for fritidsbolig	2 025	2 531	0,0 %	2 025	2 531	2 531

Pris pr m3 utover standard størrelse (4/6 m3)	335	419	0,0 %	335	419
Akuttømminger bestilt før kl. 12.00 på hverdager utføres til vanlig honorar.					
Akuttømminger etter kl. 15.00 på hverdager tillegges et kveldstillegg på kr 980,- eks. mva.					
Akuttømminger etter kl. 21.00 og på helg/helligdager tillegges et tillegg på kr 1.340,- eks mva.					
Gebyr for manglende tilgang til septikkanlegg ved tømming kr 500,- eks mva					
Ved fortetninger av ikke- nedbrytbare produkter som må leveres som spesialavfall, kan disse kostnadene faktureres direkte til abonnent					
Matavfall storhusholdninger					
Reguleres etter vedtak av Horisont					

6 SAKSBEHANDLING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN				
		2019	% - vis endring	2020
Kap. 19 Dispensasjon				
§ 19-2 Dispensasjon fra LNF-området for enkle tiltak (garasje, tilbygg, osv) i kommuneplanens arealdel/ reg.planer og mindre avvik i gjeldende planer f.eks. takvinkel på tilbygg til eksisterende bygninger der tiltaket kommer i konflikt med gjeldende bestemmelser - Uten høring		1 288	3,0 %	1 326
§ 19-2 Dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling. Pr. forhold:		5 274	3,0 %	5 432
§ 19-2 Fradeling og dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling.		7 383	3,0 %	7 605
§ 19-2 Dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:		10 547	3,0 %	10 864
§ 19-2 Fradeling og dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:		12 657	3,0 %	13 036
§ 19-2 Ved flere disp. forhold; pr. forhold etter første		3 164	3,0 %	3 259
§ 20-3, jf. § 20-1 Søknadspliktige tiltak som krever ansvarlige foretak, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse				
§ 20-3, jf. § 20-1a Boligbygg, en boenhet		15 821	3,0 %	16 295
Tillegg pr boenhet utover den første		2 637	3,0 %	2 716
§ 20-3, jf. § 20-1a Fritidsbolig, selvstendig enhet		12 657	3,0 %	13 036
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på bolig		4 219	3,0 %	4 345
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 0-25 kvm BYA		4 219	3,0 %	4 345
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 26-50 kvm BYA		5 801	3,0 %	5 975

§ 20-3, jf.§ 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig/fritidseiendom, areal over 70 kvm BYA	5 274	3,0 %	5 432
§ 20-3, jf.§ 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig m/ boenhet			8 148
§ 20-3, jf.§ 20-1a Tilbygg/påbygg/underbygg over 50 m2 BRA	4 219	3,0 %	4 345
Tillegg pr. tilbygg/påbygg/underbygg utover det første	2 109	3,0 %	2 173
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, boligeiendom	12 657	3,0 %	13 036
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, fritidseiendom	10 547	3,0 %	10 864
§ 20-3, jf.§ 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 1	15 821	3,0 %	16 295
§ 20-3, jf.§ 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 2	31 642	3,0 %	32 591
§ 20-3, jf.§ 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 3	52 736	3,0 %	54 318
§ 20-3, jf.§ 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Pr. påbegynte 100 kvm over 400 kvm BRA	2 637	3,0 %	2 716
§ 20-3, jf.§ 20-1a Driftsbygninger i landbruk over 1000 kvm eller tilbygg der totalt bygg blir over 1000 kvm	10 547	3,0 %	10 864
§ 20-3, jf.§ 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 1	5 274	3,0 %	5 432
§ 20-3, jf.§ 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 2	10 547	3,0 %	10 864
§ 20-3, jf.§ 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 3	15 821	3,0 %	16 295
§ 20-3, jf.§ 20-1b Vesentlig endring eller reparasjon av bestående byggverk	5 274	3,0 %	5 432
§ 20-3, jf.§ 20-1c Fasadeendring	4 219	3,0 %	4 345
§ 20-3, jf.§ 20-1d Bruksendring uten bygningsmessige arbeider	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1d Bruksendring som medfører bygningsmessige arbeider	5 274	3,0 %	5 432
§ 20-3, jf.§ 20-1d Bruksendring som medfører ny boenhet	7 910	3,0 %	8 148
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som ikke trenger høring av annen myndighet	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som er sefrak-registrert eller trenger høring av annen myndighet	5 274	3,0 %	5 432
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 2	10 547	3,0 %	10 864
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 3	21 094	3,0 %	21 727
§ 20-3, jf.§ 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 1	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 2	7 383	3,0 %	7 605
§ 20-3, jf.§ 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 3	15 821	3,0 %	16 295
§ 20-3, jf.§ 20-1g Oppdeling, sammenføring av bruksenheter i bolig, samt ombygging som medfører fravikelse av bolig	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1h Oppføring av innhegning mot vei/ av eiendom	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1i Skilt eller reklameinnretninger	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1j Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg.	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 1	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 2	7 383	3,0 %	7 605
§ 20-3, jf.§ 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 3	15 821	3,0 %	16 295

§ 20-3, jf.§ 20-1l Anlegging av veg, parkeringsplass eller landingsplass	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-3, jf.§ 20-1m Deling av eiendom eller bortfeste av enhet i mer enn 10 år, utenfor byggesone og i uregulert område	5 274	3,0 %	5 432
§ 20-3, jf.§ 20-1m Deling av eiendom med grenser som er i samsvar med plan	2 637	3,0 %	2 716
§ 20-3, jf.§ 20-1m Søknad om tilleggsarealer/grensejusteringer	3 164	3,0 %	3 259
§ 20-4 Tiltak som kan forestås av tiltakshaver, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-4a Tilbygg, påbygg, underbygging av bolig/fritidseiendom < 50 kvm	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-4a Tilbygg til garasjer, uthus på bolig/fritidseiendom < 50 kvm	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-4a Frittstående tiltak på bebygd eiendom inntil 70 kvm	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-4b Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA under 1000 kvm:			
Bygninger for husdyrhold inntil 1000 kvm (Nybygg)	7 383	3,0 %	7 605
Bygninger for personopphold (Nybygg)	13 184	3,0 %	13 580
Andre landbruksbygg (Nybygg redskapshus, o.l.)	5 274	3,0 %	5 432
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 0 - 100 kvm	3 605	3,0 %	3 713
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 101 - 500 kvm	5 150	3,0 %	5 305
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 501 - 1000 kvm	7 210	3,0 %	7 426
Tilbygg med personopphold (uavhengig av størrelse)			7 426
Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA over 1000 kvm se § 20-3, jf.§ 20-1a over			
§ 20-4c Mindre midlertidige eller transportable bygninger, konstruksjoner eller anlegg	3 692	3,0 %	3 802
§ 20-4e Andre mindre tiltak som kan forestås av tiltakshaver	3 692	3,0 %	3 802
§ 21-4 Tillegg for igangsettingstillatelse etter gitt rammetillatelse			
§ 21-4 Igangsettingstillatelse, for hver igangsettingstillatelse	3 692	3,0 %	3 802
§ 21-10 Midlertidig brukstillatelse	1 846	3,0 %	1 901
§ 21-10 Ferdigattest	1 582	3,0 %	1 630
§ 21-10 Ferdigattest for tilbygg < 50 m2	527	3,0 %	543
§ 21-10 Ferdigattest for pipe	264	3,0 %	272
§ 21-10 Ferdigattest for tiltak etter § 20-4, < 15 m2	264	3,0 %	272
Endring av gitte tillatelser			
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-3-tiltak	2 637	3,0 %	2 716
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-4-tiltak	1 318	3,0 %	1 358
Endring av ansvarsrett	1 055	3,0 %	1 086
Godkjenning av foretak for ansvarsrett			
§ 22-3 Godkjenning, samt utviding av godkjennings-område, SØK, PRO, UTF, KTR - Der foretak ikke oppfyller kravene	3 164	3,0 %	3 259
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF for inntil 2 av disse funksjonene (bolig og/eller fritidsbolig)	2 109	3,0 %	2 173
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK/PRO/UTF for alle funksjonene (bolig og/eller fritidsbolig)	3 164	3,0 %	3 259

§ 6-8 Byggesaksforskriften, Senere godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF (bolig og/eller fritidsbolig)	2 060	3,0 %	2 122
§ 32-8 Overtredelsesgebyr			
Ulovlig igangsatt arbeid, eller andre brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av pbl.kan medføre illeggelse av overtredelsesgebyr med hjemmel i § 32-8. Se satser i byggesaksforskriften (SAK10) § 16-1.			
Avslag på byggesøknad og byggesøknad hvor tiltakshaver avbryter behandling			
Dersom deling- og/eller byggesøknader fører til avslag eller avbrytes av tiltakshaver før ferdigbehandling, skal det betales 50 % av fullt gebyr. Evt. dispensasjonsgebyr som følger saken må betales fullt ut.			
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg			
1-15 pe (1-3 boliger)	3 692	3,0 %	3 802
16 - 50 pe	7 383	3,0 %	7 605
51 - 100 pe	15 821	3,0 %	16 295
101 - 1000 pe	31 642	3,0 %	32 591
1001 - 2000 pe	47 462	3,0 %	48 886
Behandling av VA plan - Større utslippssaker som medfører utlegging til offentlig ettersyn, befaring, innhenting av uttalelser, omfattende anleggskontroll o.l.: - Tiltakshaver/søker må selv dekke utgifter vedr. annonsering, ekstern faguttalelse/vurdering/behandling o.l.	10 547	3,0 %	10 864
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg i henhold til godkjent VA plan			
1-15 pe (1-3 boliger / hytter)	2 109	3,0 %	2 173
Behandling av ulovlig utslipp			
2 ganger det opprinnelige gebyret			
Behandling av søknad om endring av tillatelse			
Viser til gebyr for endring av gitte tillatelser for byggesaker.			
Ferdigattest for avløpsanlegg	1 582	3,0 %	1 630
Dersom søknad om utslippstillatelse fører til avslag skal det betales 50 % av fullt gebyr.			
Gebyrer etter Forurensningsloven			
§ 52 a Kontroll av private avløpsanlegg, herunder tette avløpstanker	235	42,6 %	335
Plansaker			
GENERELT :			

Gebyr skal fastsettes etter de gebyrsatser som gjelder når planen er innlevert til kommunen for behandling.			
Ved endelig avslag av reguleringsforslag betales 50 % gebyr.			
Dersom det ikke har vært framdrift i en regulerings sak i løpet av de tre siste år, blir saken regnet som avslutta.			
Dersom gebyret er åpenbart urimelig i forhold til de prinsipp som er lagt til grunn for gebyrreglene, og det arbeid kommunen har hatt, kan kommunen etter eget tiltak eller etter søknad fastsette et forholdsmessig gebyr.			
Krav om utarbeidelse av bebyggelsesplan (etter gammel plan- og bygningslov) i gjeldende (flate)reguleringsplanar skal følges opp med utarbeiding av detaljregulering.			
Pbl Kap. 12 Behandling av private reguleringsplaner			
§ 12-9 Fastsettelse av planprogram	5 274	184,4 %	15 000
Grunngebyr	26 368	51,7 %	40 000
Gebyr per daa for de første 50 daa	2 109	-5,2 %	2 000
Gebyr per daa utover de første 50daa	1 055	42,2 %	1 500
Ved fastsetting av det arealavhengige gebyret skal underformål til følgende hovedformål ikke regnes med i gebyrgrunnlaget: LNF og Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (gjelder ikke småbåthavn)			
Endring av reguleringsplan som omfatter hele planområdet behandles som ny plan med fullt gebyr.			
Endring av del av reguleringsplan som krever full planprosess (behandling etter pbl § 12-3). Plangebyr regnes ut fra areal berørt av planendringen:	15 821		Det betales 50% av plangebyr for berørt areal
Mindre endring av reguleringsplan som ikke krever full planprosess (jf. pbl § 12-14):	10 547	42,2 %	15 000

7 FELLINGSavgifter for elg og hjort			
Dyreart/gruppe	2019	% - vis endring	2020
Elg - voksen	485	0,0 %	485
Elg - kalv	285	0,0 %	285
Hjort - voksen	370	0,0 %	370
Hjort - kalv	225	0,0 %	225

8 BETALINGSSATSER FOR TJENESTER I LANDBRUKET			
Beskrivelse	2019	% - vis endring	2020
Delingssaker etter jordlovens §12	2 000	0,0 %	2 000
Konsesjonssaker, minstegebyr	2 500	0,0 %	2 500
Konsesjonssaker, tillegg 3 promille av første 1 million + 2 promille av overskytende			
Konsesjonssaker, makssats	5 000	0,0 %	5 000

9 FEIE- OG TILSYNSAVGIFTER			
Tjeneste	2019	% - vis endring	2020
Feiing/tilsyn av piper og ildsteder pr stk	450	0,0 %	450
Tilleggsavgift for feiing på bolig som ikke har tilrettelagt for feiing ved første besøk	350	0,0 %	350
Feiing av hyttepiper utover ordinært besøk	890	0,0 %	890
Feie og tilsynsavgift hytte/ fritidseiendom*	100	0,0 %	100
* Ved 3 eller flere piper på fritidseiendommer faktureres 100,- ekstra pr år			

10 BETALING FOR UTRYKNING VED UNØDVENDIGE ALARMER			
Beskrivelse	2019	% - vis endring	2020
Utrykning ved unødvendig alarm på automatiske alarmanlegg	4 800	0,0 %	4 800

11 BETALING FOR HELSETJENESTER			
Beskrivelse	2019	% - vis endring	2020
Konsultasjon ved reisevaksinering	210	4,8 %	220
Konsultasjon ved flergangsvaksinering	100	10,0 %	110
Influensavaksine inkl. konsultasjon	210	19,0 %	250
Konsultasjon når egen vaksine medbringes	80	12,5 %	90
Audiometri (hørselsundersøkelse)	180	2,8 %	185
Egenbetaling på dagtilbud avdeling for psykisk helsearbeid	40	5,0 %	42
Egenbetaling mandagskveld avdeling for psykisk helse	50	4,0 %	52
Egenbetaling for kortere turer avdeling for psykisk helsearbeid	100	10,0 %	110
Egenbetaling for Sverige-tur avdeling for psykisk helsearbeid	320	6,3 %	340

12 BETALINGSSATSER FOR HELSE OG OMSORG			
Praktisk bistand inkl. BPA, månedsabonnement	2019	% - vis endring	2020
Inntekt under 2 G (pris fastsettes av staten. Kjent i slutten av desember)	210	0,0 %	210
av desember)			
Inntekt 2 - 3 G	1 350	3,0 %	1 390
Inntekt 3 - 4 G	2 165	2,1 %	2 210
Inntekt 4 - 5 G	2 860	2,3 %	2 925
Inntekt over 5 G	3 645	2,7 %	3 745
Praktisk bistand inkl. BPA, timespris			
Inntekt under 2 G	400	0,0 %	400
Inntekt 2 - 3 G	400	0,0 %	400
Inntekt 3 - 4 G	400	0,0 %	400
Inntekt 4 - 5 G	400	0,0 %	400
Inntekt over 5 G	400	0,0 %	400
Ambulerende vaktmester			

Pr påbegynte time	400	0,0 %	400
Fysio-/ergoterapi-tjenesten			
Egenbetaling kommunal fysioterapi			
Pris fastsettes av Helsedirektoratet og Nordre Land kommune følger til en hver tid disse. For gjeldene			
takster, se Helfo.no			
Opphold			
Opphold i omsorgssenter, pr døgn	155	0,0 %	155
Mat opphold, pr døgn	130	0,0 %	130
Dagopphold	180	0,0 %	180
Betaling for skyss til og fra dagopphold for eldre og demente	100	0,0 %	100
Betaling for skyss til og fra Dokka vedsenter, pr tur	30	0,0 %	30
Egenbetaling transport kommunal bil (pris pr km)	3,90	3,3 %	4,03
Trygghetsalarmer			
Leie pr måned	305	0,0 %	305
Der kommunen eier abonnementet (GSM-alarmer)	70	0,0 %	70
Betaling for ekstra smykke	50	0,0 %	50

13	BETALINGSSATSER KOST/MIDDAGSMAT HELSE OG OMSORG														
	Tjeneste	2019	% - vis endring	2020											
	Kost for beboere i omsorgssenter fullkost Pr. mnd	4380	0,0 %	4380											
	Middag i kantine	85	3,5 %	88											
Middag utkjørt	85	3,5 %	88												
<p>Kost i omsorgssenter vil være en abonnementsordning der man har en fastpris pr. mnd Unntak er ved innleggelse på sykehus eller annen institusjon.</p> <p>I tillegg kommer satser som skal benyttes i beregningen av brukerbetaling for langtidsplass.</p> <p>Korttidsopphold Landmo (beregnes etter § 4 i forskriften) (Ny pris kjent i desember)</p> <table border="1"> <tr> <td>Døgnopphold</td> <td>165</td> <td>3,0 %</td> <td>170</td> </tr> <tr> <td>Dag/nattopphold</td> <td>85</td> <td>5,9 %</td> <td>90</td> </tr> </table> <p>Mer enn 60 døgn korttidsopphold i et kalenderår betales det som for langtidsopphold.</p> <p>På korttidsopphold i sykehjem vet man ikke noe om det blir noen økning ennå, da dette blir bestemt sentralt. Det kommer nye satser på dette fra helsedirektoratet en gang i desember. Nordre Land kommune forholder seg her til forskriftene.</p> <p>Langtidsopphold Landmo (beregnes etter § 3 i forskriften)</p> <table border="1"> <tr> <td>Kurdøgnprisen, maxpris pr døgn</td> <td>2 850</td> <td>3,0 %</td> <td>2 935</td> </tr> </table> <p><u>Fradrag boutgifter de første 6 mnd:</u> Det gis 85 % refusjon av dokumenterte boutgifter når huset står tomt. For beboere med hjemmeboende ektefelle gis halvparten i refusjon. Utgiftene som det gis refusjon for er: - kommunale avgifter - husleie - strøm</p>				Døgnopphold	165	3,0 %	170	Dag/nattopphold	85	5,9 %	90	Kurdøgnprisen, maxpris pr døgn	2 850	3,0 %	2 935
Døgnopphold	165	3,0 %	170												
Dag/nattopphold	85	5,9 %	90												
Kurdøgnprisen, maxpris pr døgn	2 850	3,0 %	2 935												

- forsikring
 Beboer/pårørende må sende inn krav om refusjon innen fastsatt frist, på skjema de får tilsendt.
 * Maks refusjon er satt til kr. 18 000,- for 6 måneder / 3000 pr. mnd.

Etterberegning av vederlaget foretas etter at ligninga for foregående år er ferdig.
 Kontrollberegning foretas ved behov eller når det forekommer endringer.

14 FORELDREBETALING I SKOLEFRIDITSORDNINGEN			
Beskrivelse	2019	%-vis endring	2020
2 dager = 40 % plass, pris pr måned	1 400	3,57 %	1 450
3 dager = 60 % plass, pris pr måned	2 000	2,50 %	2 050
4 dager = 80 % plass, pris pr måned	2 550	1,96 %	2 600
5 dager = 100 % plass, pris pr måned	2 765	1,81 %	2 815
Kjøp av ekstra dag, pris pr dag	160	3,13 %	165
Kjøp av dag i ferie	350	2,86 %	360
Fradrag gratistilbud (leksehjelp) pr time	32	3,13 %	33
Kjøp av morgenplass/6. time, pr dag	60	3,33 %	62
Kjøp av morgenplass/6. time, pr måned	1 200	4,17 %	1 250
Betaling for mat, 100 % plass, pris pr måned	300	3,33 %	310
Redusert foreldrebetaling i henhold til statens satser.			
1 dag beregnes uavhengig av tid barnet faktisk er på SFO.			
Alle bestiller kjernetid, og varsler SFO, med hensyn til bemanning, ved endringer av denne.			
Turnusplass innarbeides i forhold til % plass.			
Bestilt plass/dag faktureres uansett oppmøte/fravær.			
Det gis søskenmoderasjon etter at maxpris oppnås, dvs. full plass			
1. barn gis 25 % moderasjon			
2. barn, 50 % moderasjon 3. barn.			
Betaling for 38 uker fordelt på 10 måneder.			
Betaling for opphold i ferier utenfor skoleårets 38 uker, faktureres separat.			

15 FORELDREBETALING I BARNEHAGENE			
Antall dager - oppholdstid pr dag	2019	% - vis endring	2020
3 dager	1 860	7,80 %	2 005
4 dager	2 485	5,84 %	2 630
5 dager	2 990	4,85 %	3 135
Ekstra dag (hvis barnehagen har kapasitet)	240 pr dag	4,17 %	250 pr dag
Barnehagene har 12 måneders åpningstid. Det faktureres 11 måneder pr år (ikke forfall i august).			
Reduksjoner i betaling			
For 2. barn: 30 % moderasjon			
For 3. barn: 50 % moderasjon			

Betalingssatser for heltidsplass skal til enhver tid følge statens gjeldende makssatser. Ved endringer i statens makssatser i løpet av året, vil betalingssatsene for både 3, 4 og 5-dagersplasser i Nordre Land kommune endres tilsvarende.			
Redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid for 2-, 3-, 4-, og 5-åringer, følger statens satser for 2020			

16 KOMMUNAL EIENDOMSSKATT			
	2019	% - vis endring	2020
Alminnelig skattesats	7 o/oo	0 %	7 o/oo
Differensiert skattesats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter	2,5 o/oo	40 %	3,5 o/oo

17 GEBYRER FOR ARBEIDER ETTER MATRIKKELLOVEN			
	2019	% - vis endring	2020
Oppretting av grunneiendom og festegrunn			
Areal fra 0 - 500 m2	8 256	3,0 %	8 503
Areal fra 500 - 2000 m2	17 691	3,0 %	18 221
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 359	3,0 %	2 430
Oppretting av punktfeste	8 031	3,0 %	8 272
Oppretting av grunneiendom på hel teig			
Faktureres etter medgått tid, timesats.	1 000	3,0 %	1 030
Minstegebyr	3 442	3,0 %	3 545
Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn			
Areal fra 0 - 500 m2	8 256	3,0 %	8 503
Areal fra 500 - 2000 m2	17 691	3,0 %	18 221
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 359	3,0 %	2 430
Oppmåling av uteareal pr eierseksjon			
Areal fra 0 - 50 m2	3 626	3,0 %	3 735
Areal fra 51 - 250 m2	7 253	3,0 %	7 471
Areal fra 251 - 2000 m2	12 089	3,0 %	12 451
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 359	3,0 %	2 430
Oppretting av anleggseiendom			
Volum fra 0 - 2000 m3	17 691	3,0 %	18 221
Volum fra 2001 m3 - økning pr påbegynt 1000 m3	2 359	3,0 %	2 430
Registrering av jordsameie			
Minstegebyr	3 538	3,0 %	3 644

Registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid. Timesatsen er kr 500,-			
Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning			
Oppretting uten fullført oppmålingsforretning	3 538	3,0 %	3 644
Viser til 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4 og 6.1.5. I tillegg kommer gebyrsatsene under punkt 6.1 for å utføre oppmålingsforretningen			
Avbrudd i oppmålingsforretningen eller matrikulering			
Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 6.1 og 6.2			
Grensejustering			
Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Areal fra 0 - 250 m2	3 626	3,0 %	3 735
Areal fra 251 - 500 m2	7 253	3,0 %	7 471
Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal (maksgrense 500 m2). Eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- og jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.			
Anleggseiendom			
Volum fra 0 - 250 m3	6 045	3,0 %	6 226
Volum fra 251 - 1000 m3	9 671	3,0 %	9 961
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum (maksgrense 1000 m3)			
Arealoverføring			
Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Areal fra 0 - 250 m2	9 435	3,0 %	9 718
Areal fra 251 - 500 m2	17 691	3,0 %	18 222
Arealoverføring pr nytt påbegynt 1 da medfører en økning av gebyret på 2000,-			
Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tingslysning gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål.			
Anleggseiendom			
Volum fra 0 - 250 m3	9 435	3,0 %	9 718
Volum fra 251 - 1000 m3	17 691	3,0 %	18 222
Arealoverføring pr nytt påbegynt 1 da medfører en økning av gebyret på 2000,-			
For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum			
Kartlegging av eksisterende grenser der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning			

For inntil 2 punkter	2 417	3,0 %	2 490
For overskytende grensepunkter, pr punkt	601	3,0 %	619
Kartlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt eller kartlegging av rettigheter			
For inntil 2 punkter	4 704	3,0 %	4 845
For overskytende grensepunkter, pr punkt	1 176	3,0 %	1 211
Gebyr for kartlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid med 520 kr/time			
Privat grenseavtale			
For inntil 2 punkter eller 100 m grenselengde	4 836	3,0 %	4 981
For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 m grenselengde	1 209	3,0 %	1 245
Billigste alternativ for rekvirent velges			
Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid med 520 kr/time			
Seksjonering			
Søknadsgebyr			2 000
I tillegg beregnes timepris etter medgått tidsbruk. Gebyr for eventuell oppmålingsforretning, utstedelse av matrikkelbrev og tinglysing kommer i tillegg.			
Grensemerker pr stk			
	50	0,0 %	50
Arbeid iht matrikkellova kan faktureres etter medgått tid iht timessats			
	1 000	0,0 %	1 000
Urimelige gebyr			
Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til prinsippet som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene som kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr. Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått kravet om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.			
Betalingstidspunkt			
Beregnet gebyr kan kreves inn enten forskuddsvis eller etterskuddsvis. Dokumenterte utgifter til evt tinglysningsgebyr, dokumentavgifter og/eller pantebokutskrifter faktureres i tillegg. Merverdiavgift beregnes ikke.			
Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken			
Gjør rekvirent under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.			
Utstedelse av matrikkelbrev			
Matrikkelbrev inntil 10 sider	175	0,0 %	175
Matrikkelbrev over 10 sider	350	0,0 %	350
Endringer i maksimumssatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen.			
Eiendomsopplysninger:			
Eiendomsmeglerpakke	2000	20,0 %	2 400
Eiendomsmeglerpakke ubebygde tomt	1048	20,0 %	1 258
Eiendomsinformasjon fra Matrikkel	214	19,6 %	256
Bygningsdata fra Matrikkel	214	19,6 %	256

Grunnkart	214	19,6 %	256
Ledningskart	214	19,6 %	256
Matrikkelkart/Målebrev	320	20,0 %	384
Godkjente bygningstegninger	639	20,0 %	767
Byggevedtak	320	19,7 %	383
Seksjoneringstillatelse	141	19,9 %	169
Administrative grenser fra matrikkel	141	19,9 %	169
Gjeldende arealplaner med bestemmelser	320	20,0 %	384
Ferdigattest / midlertidig brukstillatelse	267	19,9 %	320
Vannforsyning og avløpsforhold	267	19,9 %	320
Kommunale avgifter og eiendomsskatt	267	19,9 %	320
Restanser og legalpant	267	19,9 %	320
Tilknytning til vei	267	19,9 %	320
Pipe og ildsted	267	19,9 %	320

18 Ved fra Dokka vedsenter			
	2019	% - vis endring	2020
Bjørkeved/sekk 60 l inkl. mva	72	2,8 %	74
Blandingsved/sekk 60 l inkl. mva	62	3,2 %	64
1000L stablet ved	1070	2,8 %	1100
1000L løs ved	800	3,1 %	825
Utkjøring pr 1000L pall (minstepris 100,-)	50	0,0 %	50
Utkjøring, pr sekk (minstepris 100,-)	5	0,0 %	5

NORDRE LAND
KOMMUNE